

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33^e JAARGANG

WOENSDAG 9 JUNI 1948

No. 1622

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).*

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	443
Sommaire, summaries	443
De herstellfinanciering van Nederlandsch-Indië door <i>Mr A. F. Poggenbeek</i>	444
De Belgische oorlogsschaderegeling (I) door <i>Prof. Mr J. van Houtte</i>	446
Enige aspecten van de laatste ontwikkelingen van het Europese Herstel Programma (I) door <i>E. H. v. d. Beugel</i>	450
Het Wetsontwerp Noodvoorziening gemeentefinanciën door <i>J. Hasper</i>	452
Aantekening:	
Moet Europa devalueren?	455
Internationale notities:	
Engelse katoenproblemen	456
De ontwikkeling van de handel van Nederland met de overige Marshall-landen	456
Geld- en kapitaalmarkt	457
Statistieken:	
Bankstaten	457
De kolonpositie van België	459
In- en uitvoer van België	459

DEZER DAGEN

wordt hier en daar een koers verlegd, bij voor- en tegenwind. Het European Recovery Program liep aardig voor de wind, op het ogenblik, dat het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden besloot overstag te gaan. De Commissie

voor de financiële voorzieningen bewerkte, dat de aanvankelijk voor een tijdvak van twaalf maanden voorgestelde bedragen over vijftien maanden werden uitgestreken; behalve deze verlenging van de baan werd voor een aantal andere voorzieningen de koers enige streken verlegd. Zo bruusk geschiedde deze manoeuvre, dat men aan gippen denkt, met alle risico's, die daaruit voor schip en mast ontstaan.

Zo dacht ook Senator Vandenberg, door het publiek en zichzelf steeds meer als de loods bij uitstek van dit plan beschouwd. Hij heeft zich reeds naar de helmstok gehaast; zo er over een andere boeg moet worden gevaren om een vleugje verkiezingswind op te vangen, dan zal hij aan het Huis de tactische wijze leren, die men halzen noemt. Het is daarenboven verblijdend, dat ook de andere Republikeinse kandidaten voor het presidentschap elkaar verdringen in de jacht om voor Europa geruststellende verklaringen af te leggen.

Wordt er dus wellicht minder zeil geminderd dan wordt gevreesd, er is geen sprake van, dat we met volle zeilen vooruit gaan. Integendeel, van Amerikaanse zijde is de vermanende veronderstelling geuit, dat Europa bezig is zichzelf de wind uit de zeilen te nemen, doordat men het in convoi varen nog niet verstaat. Daarenboven halen de velerlei woekeringen der nationaal ingestelde handels- en monetaire politiek, volgens dezelfde bron, de vaart uit het schip. De beste stuurliu staan aan wal.

Toch heeft het nut, dat men een oog in 't zeil houdt, want automatisch zal de Europese samenwerking niet op gang komen. De uitgesponnen besprekingen over West-Duitsland, tussen zes belanghebbende landen te Londen gehouden, zijn beëindigd; de fusie tussen de drie zônes kon nog niet worden verwerkelijkt. Aanbevolen wordt de vorming van een internationaal lichaam voor de contrôle op het Roergebied. Maar vastheid is er nog niet in deze nieuwe lijn: er is nog geklapper in de zeilen. Vooral in Frankrijk verwacht men strijd. Zal minister Bidault, tot nog toe een meester gebleken op de ruime wateren der vaagheid, de vlag moeten strijken, nu het er om gaat, een iets scherper koers te houden in smaller vaarwater?

Gaan de Russen iets bijleggen? Sommigen zoeken een aanduiding in het Russisch verzoek de contrôleraad voor Duitsland bijeen te roepen met het oog op de monetaire hervorming in Duitsland. Een gesprek over de takelage is nog geen goed getuigd schip. Dit ondervindt ook de bemiddelaar der Verenigde Naties in Palestina, Graaf Bernadotte. Het gesprek over de wapenstilstand, dat hij bij beide partijen is gaan voeren, is geslaagd; men strandt tot nu toe op de uitvoering; voor de toeschouwer lijkt met geen der beide partijen land te bezeilen, zolang niet één van beide ruimte geeft.

Ruimte gegeven, dat heeft President Benesj gedaan. Door zijn aftreden na de verkiezingen kan de nieuwe Tsjechische Regering volgetuigd haar gewenste koers volgen.

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

★

OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

★

Contains most complete range of
British economic and financial statisti-
cis published in any weekly journal

★

World wide circulation

★

Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

*A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31. A limited number of this
Supplement remain for sale.*

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZOONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT · BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van
toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens wegedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

De Curaçaosche Handel- Maatschappij N.V.

(Curaçao Trading Company S.A.)

GEBOUW „ATLANTA”

Stadhouderskade 6 - Amsterdam

Is voor hare kantoren en vestigingen in Curaçao,
Suriname en alle voorname plaatsen in het
Caraïbische gebied **blijvend geïnteresseerd**
in offerten van fabrikanten van:

Bouwmaterialen	Hulsh. artikelen	Textiel
Hang- en Sluitwerk	Electr. Technische art.	Papier
Bouwbeslag	Glas	Emaille
Kleine IJzerwaren	Sanitaire artikelen	Levensmiddelen
Gereedschappen	Dakpannen	Keramische art.

Groothandel

Weekblad voor de
internationale handel

Heeft U al eens
een proefnummer
aangevraagd?

H. A. M. Roelants
Schiedam

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK F

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Mr A. F. Poggenbeek, *De herstellfinanciering van Nederlandsch-Indië.*

De indiening van het wetsontwerp tot oprichting van de Nederlands-Indonesische Maatschappij tot Financiering van het Economisch Herstel van Indonesië N.V. en verlening van garanties voor investering in Nederlandsch-Indië kan slechts worden toegejuicht. Veel zal echter afhangen van de wijze, waarop de Herstelbank in de praktijk zal werken, en van het juiste inzicht der leidende personen in de eisen van het economisch herstel van Nederlandsch-Indië. De thans geboden hulp moet uitsluitend dienen om het Indische bedrijfsleven weer op gang te brengen en het weer de weg te effenen voor een vrije ontplooiing. Elke gedachte aan blijvende financiering met staatshulp moet daarvan verre blijven; het Indische bedrijfsleven moet zodanig op de been worden geholpen, dat particuliere kapitaalsinvesteringen zonder buitengewone risico's weer mogelijk worden. Onmisbare voorwaarde is dus herstel der rechtszekerheid.

Prof. Mr J. van Houtte, *De Belgische oorlogsschaderegeling (I).*

De oorlogsschade 1914—1918 bedroeg in België ca 8 pCt van het nationaal vermogen en ca 61 pCt van het nationaal inkomen van 1914; de cijfers voor 1940—1945 zijn respectievelijk ca 3,8 pCt en ca 26 pCt van genoemde grootheden in 1939. De schade 1914—1918 was gelocaliseerd in het uiterste Westen des lands, de schade 1940—1945 over het gehele land verspreid. Bij de regeling der oorlogsschade heeft België thans geput uit de ervaringen na 1918 opgedaan — in dit artikel kort geschetst —; het principe is, dat er voor de gemeenschap geen positief-rechtelijke verplichting bestaat om de oorlogsschade aan private goederen te herstellen, doch wel een sociaal-economisch belang om de wederopbouw door zo mild mogelijk uitgedrukte subsidiën te bevorderen. Er wordt voor gewaakt, de openbare financiën niet in gevaar te brengen.

E. H. v. d. Beugel, *Enige aspecten van de laatste ontwikkelingen van het Europese Herstel Programma (I).*

Ter inleiding van een schets van de huidige stand van zaken met betrekking tot het E.R.P. geeft dit artikel een overzicht van de inhoud van de „Economic Cooperation Act of 1948” belichaamd in de „Foreign Assistance Act 1948”, die op 3 April jl. door President Truman werd getekend. Deze wet is de autorisatiewet; daarop volgt, na hearings van het machtige „Appropriation Committee” van het Huis van Afgevaardigden, een nieuwe Congresbehandeling teneinde een appropriatiewet tot stand te brengen. Voor de volgende „Marshall-jaren” is niet alleen een appropriatiewet, doch ook weer een autorisatiewet vereist.

J. Hasper, *Het Wetsontwerp Noodvoorziening gemeentefinanciën.*

De nieuwe wet — in dit artikel besproken aan de hand van de onlangs verschenen Memorie van Antwoord — zal vergeleken bij de toestand 1942—1947 een aanzienlijke verbetering brengen. Van de 1.013 gemeenten zullen nog 448 een bijzondere uitkering moeten ontvangen. De Ministers zijn thans bereid om het percentage 7,6 van de opbrengst van een aantal rijksbelastingen (te storten in het Gemeentefonds) tót 8 te verhogen. Opgemerkt wordt, dat de totale opbrengst van deze belastingen wijziging zal ondergaan als gevolg van het pas ingediende wetsontwerp „tot verhoging van de opbrengst van enkele belastingen tot financiering van toeslagen t.b.v. landbouwbedrijven op lichte gronden”. Er zijn dus nog vraagpunten; inmiddels moet thans naar een definitieve oplossing van het probleem der gemeentefinanciën worden gezocht.

SOMMAIRE.

Dr A. F. Poggenbeek, *Le financement du redressement de l'Indonésie.*

Le gouvernement hollandais a récemment déposé un projet de loi pour la fondation d'une Banque de Reconstruction pour l'Indonésie.

Cette institution sera très utile. Il est toutefois souhaitable que l'intervention de l'Etat, dans ce secteur, ait un caractère temporaire. Le but essentiel de la banque doit consister à amorcer la reprise des investissements privés sans risques extraordinaires.

Professeur J. van Houtte, *Le système belge du financement des dommages de guerre.*

Pour financer ses dommages de guerre la Belgique a le grand avantage de pouvoir profiter largement des expériences acquises après la première guerre mondiale. Le système belge a pour principe que la communauté n'est tenue légalement de restaurer, les dommages de guerre infligés aux biens privés.

D'autre part, il est nécessaire, du point de vue social-économique, de stimuler la reconstruction par l'octroi de subsides raisonnables.

E. H. v. d. Beugel, *Quelques aspects des récents développements du P.R.E.*

En vue d'éclaircir la situation actuelle par rapport au P.R.E., l'auteur donne un aperçu succinct du contenu du „Economic Cooperation Act 1948”.

J. Hasper, *Les finances municipales.*

L'auteur résume les discussions officielles concernant le projet de loi néerlandais sur les finances municipales. Cette loi apportera certainement des améliorations importantes mais les relations entre le gouvernement et les budgets municipaux doivent encore être circonscrits.

SUMMARIÉS.

Dr A. F. Poggenbeek, *Financing Indonesian reconstruction.*

The Dutch Government recently introduced a bill concerning the establishment of a Reconstruction Bank for Indonesia. This Bank will prove to be very useful. It would be best to give this branch of Government activity only a temporary character. The purpose of the Bank must be to pave the way for a resumption of private investments without extraordinary risks.

Professor J. van Houtte, *The Belgian system of financing war damage (I).*

In financing war damage Belgium has the advantage of similar experiences after the first world war. The principle is that there is no legal obligation for the community to restore war damage to private property. On the other hand, however, it is necessary from a social-economic point of view to stimulate reconstruction by a moderate system of subsidies.

E. H. v. d. Beugel, *Recent developments with regard to the E.R.P. (I).*

In order to clarify the present situation with regard to the E.R.P. the writer gives a factual survey of the contents of the „Economic Cooperation Act 1948”.

J. Hasper, *Municipal finance.*

The writer summarizes the official discussions about the Dutch Bill on municipal finances. This Bill will certainly bring important improvements, but a definite relation between Government and municipal budgets has still to be drafted.

DE HERSTELFINANCIERING VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

Bij Koninklijke Boodschap van 14 Mei jl. is bij de Tweede Kamer ingediend een Wetsontwerp tot Oprichting van de Nederlands-Indonesische Maatschappij tot Financiering van het Economisch Herstel van Indonesië N.V. en verlening van garanties voor investering in Nederlandsch-Indië. Ik weet niet, of het de bedoeling is geweest door het overmatig gebruik van hoofdletters in de naam der op te richten vennootschap het belang van de indiening van dit wetsontwerp te accentueren, doch in elk geval moet erkend worden, dat de Nederlandse Regering in samenwerking met de Regering van Nederlandsch-Indië met de indiening van dit wetsontwerp een belangrijke stap gedaan heeft ten behoeve van het economisch herstel van Indonesië. En deze stap was nodig. Wie zich rekenschap geeft, zoals de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp doet, van de „deplorabele situatie, waarin de outillage en de financiële positie van een zeer groot aantal bedrijven in de verschillende branches in Nederlandsch-Indië zijn komen te verkeren tengevolge van de oorlogsomstandigheden en de sinds de oorlog op vele plaatsen bestaan hebbende ongeregelde toestanden”, begrijpt, dat, bijzondere maatregelen nodig zijn, om een economisch herstel te bewerkstelligen. Dit vereist investeringen van buitengewone omvang, waarvoor de middelen bij de ondernemingen, die zoveler jaren stilgelegen hebben, veelal ontbreken. Ook de particuliere bankinstellingen zullen (gelijk de M.v.T. zegt) „hierin slechts gedeeltelijk kunnen voorzien, nog afgezien van het feit, dat zij zelf de door de oorlog en de bezetting veroorzaakte verliezen en moeilijkheden nog niet te boven zijn”.

Hierbij komt nog, dat onder de huidige onrustige en vaak nog ongeordende en onoverzichtelijke toestanden in Nederlandsch-Indië aan deze investeringen een zo groot abnormaal risico verbonden is, dat reeds uit dien hoofde een zekere terughoudendheid bij het doen dier investeringen op haar plaats moet worden geacht. Reeds eerder¹⁾ heb ik er op gewezen, dat men hier zeer zeker niet denken moet aan een gebrek aan voortvarendheid bij de Indische ondernemer. Deze heeft in de afgelopen decennia wel getoond geen risico's te schromen en Nederlandsch-Indië is daar wel bij gevaren. En ook thans ontbreekt het hem zeker niet aan ondernemingslust en bereidheid tot het aanvaarden van risico's. Veel te weinig wordt hier te lande op het ogenblik beseft, met hoeveel energie de Indische ondernemer ook thans weer, alle moeilijkheden en onzekerheden van het ogenblik ten spijt, aan het werk is, ja, zwoegt om zijn onderneming er weer boven op te brengen. Temidden van staatkundig verwarringende situaties en ongeregelde toestanden en verhoudingen, die direct levensgevaar kunnen medebrengen voor hem en zijn medewerkers, verstoken vaak van het allernoodzakelijkste comfort, wordt op het ogenblik over geheel Indië in de ware zin des woords gezwoegd om de ondernemingen weer op gang te brengen. Wie van nabij kennis kan nemen van rapporten en verslagen van deze werkers, zal slechts met respect vervuld kunnen worden voor de stoere wijze, waarop men de talloze, haast onoverkomelijke moeilijkheden uit de weg tracht te ruimen, waarbij van „terughoudendheid” waarlijk geen sprake is.

Dit neemt echter niet weg, dat de ondernemer, die de verantwoordelijkheid gevoelt voor de hem als werkkapitaal toevertrouwde gelden, zich ondanks alle voortvarendheid zal hebben af te vragen, of aan nieuwe belangrijke investeringen onder de huidige omstandigheden niet een zo abnormaal risico verbonden moet worden geacht, dat hier „terughoudendheid” plicht wordt. In dit licht zal men dan het woord „weerstand” moeten verstaan, waarvan de M.v.T. spreekt, en welke weerstand te overwinnen tevens

doel is van het onderhavige wetsvoorstel. Ongetwijfeld is de Regering daarbij uitgegaan van de gedachte (ook al wordt zij niet uitgesproken), dat het taak is van de gehele Nederlandse gemeenschap de ondernemer te steunen in zijn pogingen tot een economisch herstel, waarvan ook de gehele Nederlandse gemeenschap profiteert, en dat ook die Nederlandse gemeenschap gezamenlijk de risico's zal hebben te dragen, die boven het normale ondernemersrisico uitgaan. En wat hier van de Nederlandse gemeenschap gezegd wordt, geldt natuurlijk evenzeer voor de Indonesische gemeenschap. Principieel moet dit wetsontwerp dan ook toegejuicht worden en het kan slechts verheugend genoemd worden, dat men thans ten Departementen blijk geeft het grote belang van de economische zijde van het Indische vraagstuk, zowel voor Nederland als voor Nederlandsch-Indië, ten volle te beseffen. Ik geloof niet mis te tasten, indien ik dit verbeterd inzicht voor een belangrijk deel toeschrijf aan de werkzaamheid van Minister Götzen, die ongetwijfeld de zo gewichtige economische kant van het probleem op de voorgrond heeft gebracht.

Het meergenoemde wetsvoorstel beoogt in grote trekken de oprichting van een Indische Herstelbank met een kapitaal van 300 miljoen gulden, waarin Nederland en Nederlandsch-Indië bij de oprichting participeren voor 25 miljoen gulden elk tegen ontvangst van prioriteitsaandelen A met volledig stemrecht. Daarnaast blijven voor Nederland en Nederlandsch-Indië gereserveerd 200 miljoen gewone aandelen B zonder enig stemrecht, terwijl tenslotte 50 miljoen aandelen C beschikbaar zijn voor het bedrijfsleven. De aandelen C zijn gedacht als preferente aandelen, omdat het in de bedoeling ligt de aandeelhouders een garantie van Nederland en Nederlandsch-Indië te geven voor een jaarlijks dividend van 3½ pCt, terwijl zij voorts nog een preferentie genieten bij verdeling van het liquidatiesaldo ingeval van ontbinding der vennootschap boven de aandelen A en B. Aan de preferente aandelen C is slechts een zeer beperkt stemrecht verbonden: zij kunnen slechts stemmen over de benoeming van 4 van de 9 leden ener Commissie van Advies.

De enigszins eigenaardige regeling van het stemrecht houdt verband met de omstandigheid, dat Nederland naast de deelneming in het vennootschappelijk kapitaal (aandelen A en B) van de Indische Herstelbank (tot wier taak onder andere ook het stellen van garanties zal behoren) ook zelfstandig garanties aan in Nederlandsch-Indië werkende bedrijven kan geven, evenwel met dien verstande, dat het bedrag der deelneming van Nederland in het vennootschappelijk kapitaal en het bedrag dezer zelfstandige garanties van Nederland gezamenlijk niet meer kan bedragen dan 125 miljoen gulden Nederlands courant. Deze beperking heeft tengevolge, dat Nederland, naarmate meer zelfstandige garanties zouden worden afgegeven, minder geld beschikbaar zou hebben voor deelneming in het B-kapitaal. Hieruit zou een ongelijke kapitaalsdeelneming tussen Nederland en Nederlandsch-Indië kunnen voortvloeien, hetgeen Nederlandsch-Indië een stemmenmeerderheid zou kunnen geven, indien aan de aandelen B stemrecht verbonden ware. Vandaar dat in onderling overleg tussen Nederland en Nederlandsch-Indië de aandelen B zonder stemrecht gecreëerd zijn, waardoor ook bij verschil in deelneming in het B-kapitaal de gelijkheid van stemrecht, verbonden aan het gelijke bezit van aandelen A, gehandhaafd blijft. De aandelen C heeft men geen volwaardig stemrecht willen geven, omdat dit tengevolge zou hebben gehad, dat bij verschil van mening tussen de aandeelhouder Nederland en de aandeelhouder Nederlandsch-Indië de particuliere aandeelhouders C steeds de doorslag zouden geven, hetgeen men niet juist achtte.

Het valt niet te ontkennen, dat deze regeling van het stemrecht haar bezwaren heeft. Vooral is dit het geval

¹⁾ Zie „De economische opbouw van Nederlandsch-Indië” in „E.-S.B.” van 10 September 1947, No. 1583, blz. 719.

ten aanzien van de aandelen C, die practisch geen invloed kunnen uitoefenen. De M.v.T. merkt op, dat men er zich van bewust is, dat hierdoor de aandelen C minder aantrekkelijk zijn geworden, maar men wijst er op, dat de houders van aandelen C in elk geval indirect invloed kunnen uitoefenen, doordat zij vier leden van de Commissie van Advies kunnen benoemen (eventueel zelfs voor twee leden op bindende voordracht van de C-aandeelhouders), terwijl ook de dividendgarantie de aantrekkelijkheid weer verhogen zal. Het blijft m.i. de vraag, of men het bedrijfsleven voor een deelneming in een aandelenkapitaal, waarbij aan de aandelen practisch geen stemrecht is verbonden, zal kunnen interesseren. Men is nu eenmaal niet gaarne aandeelhouder in een vennootschap, waarin men geen zeggenschap heeft. De dividendgarantie is ongetwijfeld een aantrekkelijkheid, maar indien de Indische Herstelbank t.z.t. over zou gaan tot het uitgeven van een geldlening (waartoe zij statutair bevoegd is) en aan deze lening dan eveneens een Staatsgarantie voor rente en aflossing zou worden verbonden (eveneens statutair voorzien en wel zeer waarschijnlijk), dan zullen dergelijke leningen meer aantrekkelijkheid hebben dan de aandelen C, waarbij de aandeelhouder toch steeds de risico's van het bedrijf meeloopt. In de N.R.C. van 31 Mei jl. wordt er bovendien terecht nog op gewezen, dat de houder van een aandeel C bij ongunstig verloop van zaken nog goede kans maakt de dividendgarantie tenslotte uit eigen middelen te betalen. Bij liquidatie ontvangt hij nl. eerst het gestorte kapitaal terug, nadat o.a. de krachtens de dividendgarantie betaalde bedragen uit het liquidatiesaldo gerestitueerd zijn.

Opgemerkt worde hierbij, dat men wel de aandeelhouders C de beslissende stem heeft willen onthouden in gevallen, waarbij de aandeelhouder Nederland en de aandeelhouder Nederlandsch-Indië tegenover elkaar staan, maar dat men voor dit, wellicht niet geheel zeldzame geval, geen andere oplossing heeft kunnen vinden dan de bepaling, dat bij staking van stemmen het voorstel aan het eind der vergadering nogmaals in stemming moet worden gebracht en dat het bij herhaalde staking van stemmen geacht wordt te zijn verworpen (bij stemming over personen beslist in dat geval het lot). Dit moet toch weinig bevredigend worden geacht en men kan zich afvragen, of het uit zakelijk oogpunt niet verre te prefereren zou zijn in die gevallen een beslissing te verkrijgen met behulp van de stemmen der C-aandelen. Men mag toch veilig aannemen, dat de aandeelhouders C zich bij het uitbrengen van hun stem geheel door zakelijke motieven zullen laten leiden. Te meer lijkt deze oplossing aanvaardbaar, omdat men de aantrekkelijkheid van het bezit van aandelen C voor het bedrijfsleven daarmee zeker zou verhogen.

Omtrent de werkwijze der Indische Herstelbank vermeldt de M.v.T., dat zij een gelijk gericht doel heeft als de Nederlandse Herstelbank. Het is verheugend te lezen, dat bij haar beheer eveneens zuiver bedrijfseconomische beginselen zullen worden gevolgd, zonder dat naar zo hoog mogelijke winsten zal worden gestreefd. Dit betekent dus, dat de Herstelbank ook in Indië slechts op zakelijk verantwoordte wijze credieten zal verlenen en zich door zekerheden etc. zoveel mogelijk tegen verliezen zal hebben te beveiligen. Men kan dit slechts toejuichen, want de gemeenschap is niet gebaat bij onverantwoordelijke experimenten. In dit verband trekt evenwel één zinnetje in de M.v.T. aandacht, omdat daarin wel eens een addertje onder het gras verscholen kon liggen. Er wordt nl. gezegd, dat de Herstelbank „slechts zal mogen overgaan tot kapitaalverschaffing aan die ondernemingen, welke herstel, uitbreiding of oprichting dienstig wordt geacht voor het herstel van de welvaart van Nederlandsch-Indië". Dit spreekt eigenlijk vanzelf, maar men mag zich toch even afvragen, of hier niet de weg geopend wordt naar een van overheidswege geordende sanering van het

Indische bedrijfsleven. In de afgelopen jaren is nu en dan gebleken, dat de Indische Overheid niet afkerig is van de gedachte om de huidige toestand, waarbij zo vele ondernemingen slechts met overheidshulp hersteld kunnen worden, te benutten voor een dergelijke „sanering", waartegen terecht van ondernemerszijde steeds ernstig bezwaar is gemaakt. Aangenomen moet worden, dat de ondernemer zelve nog steeds het beste in staat is te beoordelen, of zijn onderneming voor herstel in aanmerking komt, en het is een volkomen onverdragelijke gedachte, dat buitenstaanders ten deze een beslissende stem zouden hebben. Ik wil geenszins beweren, dat deze gedachte in dit wetsontwerp nieuw leven is ingeblazen en ik neem gaarne aan, dat met de leiding van de Herstelbank zulke eminente personen zullen worden belast, dat men hun zuiver zakelijke beslissingen ten volle zal kunnen accepteren. Maar niettemin meende ik voor deze kant van de zaak even de aandacht te mogen vragen, omdat anders de Indische Herstelbank zich met een taak zou belast zien, die haar in economisch opzicht niet toekomt. Geheel gerust ben ik in dit opzicht niet, wanneer ik in de M.v.T. lees, dat het herstel, waarnaar gestreefd moet worden, ook omvat „sanering". Laten wij hopen, dat men hiermede niet bedoeld heeft een aanknopingspunt te geven aan hen, die menen, dat zij het bedrijfsleven van achter de lessenaar kunnen ordenen. Juist het Indische bedrijfsleven verdraagt een dergelijke papieren therapie al heel slecht!

Omtrent de wijze, waarop het in bedoeling ligt het Indische bedrijfsleven te hulp te komen, kan men uit het wetsontwerp en de M.v.T. het navolgende afleiden:

1. Voorop staat de financiering door de Herstelbank zelve, welke kan geschieden door credietverlening, verstreking van geldleningen, het stellen van borgtochten en garanties, deelneming in het vennootschappelijk kapitaal etc.

2. Ook kan de Herstelbank zelve weer deelnemen in het kapitaal van instellingen met een gelijk of aanverwant doel;

3. Daarnaast kan de Minister van Financiën, al of niet via de Herstelbank, ook rechtstreeks voor en namens de Staat der Nederlanden garanties geven;

4. Voorts is blijkbaar ook gedacht aan dergelijke garanties van de Nederlandsch-Indische Regering, al of niet versterkt door een garantie van Nederland;

5. Indirect wordt het bedrijfsleven tenslotte geholpen door een versterking van de positie der Indische Herstelbank in de vorm van de bovengenoemde dividendgarantie voor de aandelen C en een garantie voor rente en aflossing van eventueel ten laste van de Herstelbank af te sluiten geldleningen.

Het trekt de aandacht, dat het wetsontwerp voor de deelneming van Nederland in het kapitaal der Herstelbank en, voor het verstrekken van de rechtstreekse garanties een totaalmaximum van 125 miljoen vaststelt, terwijl de sub 5 bedoelde garantie buiten dit maximum valt en overigens ook niet beperkt wordt. Toch zou hieruit voor Nederland een zware verplichting kunnen voortvloeien. Weliswaar is uitgegaan van de gedachte, dat zowel de dividendgarantie als de garantie voor aflossing en rente van obligatieleningen in eerste instantie door Nederlandsch-Indië zal worden gegeven, maar de deplorabele toestand der Indische financiën vereist natuurlijk in die gevallen ook een dekking van Nederlandse zijde. Ook al houdt men er rekening mede, dat het totaalbedrag, waarvoor de Herstelbank obligatieleningen mag aangaan, begrensd wordt door het totaal bedrag van het geplaatste maatschappelijke kapitaal, dan kan uit deze garantie voor Nederland toch een zware verplichting voortvloeien, die boven het in het wetsontwerp genoemde bedrag van 125 miljoen uitgaat.

Terloops worde er hier nog de aandacht op gevestigd, dat de Herstelbank ook credieten en garanties zal kunnen

verstrekken aan niet in het Koninkrijk gevestigde natuurlijke en rechtspersonen, terwijl daarentegen de rechtstreekse garanties van Nederland beperkt blijven tot de in het Koninkrijk gevestigde lichamen. Het ten deze gemaakte onderscheid wordt niet nader toegelicht.

Het bestek van dit artikel laat niet toe nader in te gaan op verschillende details der regeling. Ik volsta dus hier met de volgende korte opmerkingen. In Artikel 17 der Statuten van de Herstelbank wordt o.a. de goedkeuring van de Raad van Toezicht voorgeschreven voor het beleggen van beschikbare gelden. Dit lijkt mij een te stroeve bepaling voor een bankinstelling. M.i. moet de Directie hierin de vrije hand hebben, te meer daar de Instructie, welke de Directie van de Raad van Toezicht moet ontvangen, dienaangaande ook geen richtlijnen behelst (Art. 18, lid. 4). Het trekt voorts de aandacht, dat deze Instructie wel richtlijnen moet behelzen omtrent het vrijgeven van zekerheden, maar niet omtrent het vorderen van zekerheden bij de credietverlening. Deze mogen m.i. in de Instructie niet ontbreken. Overigens zou ik het raadzaam achten de inhoud van die Instructie niet limitatief op te sommen, doch in Artikel 18, lid 4 de woorden „onder andere” op te nemen.

Ten aanzien van de Directie schrijven de Statuten voor, dat zij (behoudens uitzonderingsgevallen) in Nederlandsch-Indië woonachtig moet zijn. Moet dit niet evenzeer gelden voor de leden van de Raad van Toezicht? En zelfs voor de gehele Commissie van Advies? Een eerste vereiste voor hen, die zich bezig hebben te houden met het herstel van het bedrijfsleven in Nederlandsch-Indië, is toch wel, dat men up to date georiënteerd is, en dit is onder de huidige moeilijke en steeds wisselende omstandigheden in Nederlandsch-Indië welhaast niet anders mogelijk dan door aldaar te verblijven.

Tenslotte nog de opmerking, dat het mij niet duidelijk is geworden, waarom in Artikel 27 der Statuten uitdrukkelijk een recht op eventuele overwinst onthouden is aan de aandelen C. Weliswaar valt te vrezen, dat artikel 27, sub f, niet al te veelvuldig zal worden toegepast, maar is dit het geval, dan ontgaat het mij, waarom men de aandelen C niet wil laten mededelen. Het bezit van een aandeel C wordt er niet aantrekkelijker door.

Afstappende van de herstellfinanciering dient er nog op te worden gewezen, dat de Herstelbank ook nog gedacht is als het beherend lichaam voor tot uitkering komende oorlogsschade. Dit vormt een hoofdstuk op zich zelf. Het is n.l. zo, dat bijna drie jaar na het oorlogseinde in Nederlandsch-Indië nog de eerste stap gedaan moet worden om te geraken tot een vergoeding van de geleden oorlogsschade. Nu zijn er inderdaad wel redenen, die dit vraagstuk voor Nederlandsch-Indië bijzonder moeilijk maken, maar het valt toch niet in te zien, waarom men thans nog in de M.v.T. moet lezen: „Weliswaar is de verlening van een bijdrage in oorlogsschade in Nederlandsch-Indië geleden, nog geenszins aan de orde, doch het lijkt dienstig om, *indien te eniger tijd alsnog hiertoe mocht worden besloten* etc.” Het kan toch niet meer dan een elementaire eis van billijkheid zijn, dat ook in Nederlandsch-Indië althans een tegemoetkoming in de oorlogsschade wordt gegeven. Hier te lande is men van den beginne af overtuigd geweest van de noodzaak en billijkheid, om niet de enkeling slachtoffer te laten worden van de toegebrachte oorlogsschade, en men heeft het steeds als een plicht der gemeenschap gezien deze schade zoveel mogelijk gezamenlijk te dragen. Gedt dit dan niet in Nederlandsch-Indië? Ik meen, dat geen enkel steekhoudend motief aangevoerd kan worden voor een afwijzing van die gemeenschapsplicht, en ik vertrouw, dat men aan dit vraagstuk dan ook eindelijk na drie jaren eens behoorlijk aandacht zal willen schenken.

Resumerende meen ik, dat de indiening van dit wets-

ontwerp niet anders dan toegejuicht kan worden, waarbij veel zal afhangen van de wijze, waarop de Herstelbank in de praktijk zal werken, en van het juiste inzicht van de leidende personen in de eisen van het economisch herstel van Nederlandsch-Indië. Op één punt zou ik dan nog willen wijzen. Men dient zich goed voor ogen te houden, dat de thans geboden hulp uitsluitend dienen moet om het Indische bedrijfsleven weer op gang te brengen en de weg wederom te effenen voor een vrije ontplooiing van dit bedrijfsleven, zodat het Nederlandse belegend kapitaal evenals vroeger weer bereidheid zal gaan tonen zich financieel bij het Indische bedrijfsleven te interesseren. Elke gedachte aan een *blijvende* financiering met staats-hulp moet daarvan verre blijven en uitgangspunt moet steeds zijn de bevordering van een zo spoedig mogelijke terugkeer tot de toestand, dat het particuliere bedrijf voldoende middelen van particulieren kon aantrekken om het bedrijf te financieren. Dat de Staat momenteel de helpende hand reikt om een tijdperk van abnormale risico's te overbruggen, is prachtig, maar het streven moet zijn daardoor het Indische bedrijfsleven weer zo op de been te helpen, dat de belegger zijn geld weer kan gaan investeren zonder buitengewone risico's te lopen. Dat hiervoor ook een zodanige oplossing van de politieke moeilijkheden vereist is, dat orde, rust en veiligheid verzekerd zijn; spreekt wel vanzelf. Want zonder rechtszekerheid kan geen enkel bedrijfsleven weer tot bloei komen en zou zelfs de grootst mogelijke materiële steun weinig baten. Maar deze zijde van het vraagstuk is hier niet aan de orde en ik volsta dus met te wijzen op deze onmisbare voorwaarde voor een efficiënte werking van de hulp, die dit wetsontwerp wil bieden.

Rotterdam.

Mr A. F. POGGENBEEK.

DE BELGISCHE OORLOGSSCHADE-REGELING (I) ¹⁾.

Reeds vóór 1940 kreeg de wetgever in België het probleem van de herstelling van de materiële oorlogsschade op te lossen.

De oorlog 1914—1918 had op Belgische bodem aanzienlijke schade teveegebracht, aanzienlijker zelfs dan de schade uit de laatste oorlog. Zij beliep ongeveer 3.415 miljoen frank 1914, waarvan 900 miljoen voor de schade aan onroerende goederen en één milliard voor de nijverheidsschade ²⁾.

Eén van de hoofdkenmerken van de oorlogsschade 1914—1918, — wat de onroerende goederen betreft — was de localisatie van de vernielingen in het uiterst westelijk gedeelte van het land, waar vier jaar lang een positieoorlog werd gevoerd, nadat de Duitse opmars naar het Kanaal werd gestopt aan de IJzer. 90.000 ha (ongeveer 3 pCt van de totale oppervlakte van het Rijk) hadden onder water gelegen. Steden zoals Nieuwpoort, Diksmuide en Ieper, waren met de grond gelijk gemaakt. Maar buiten deze „verwoeste gewesten” was, behalve in enkele steden (Leuven, Dinant, Aarschot, Dendermonde) de schade aan gebouwen onbeduidend. De Belgische nijverheid en landbouw hadden zwaar geleden, vooral tengevolge van de Duitse maatregelen van opeising en wegvoering. Uit een onderzoek ingesteld begin 1919 door het Ministerie van Nijverheid, Arbeid en Ravitaillering bleek, dat 3 pCt van de cokes-ovens, 80 pCt van de hoogovens en 50 pCt der mechanieken in de textielnijverheid buiten dienst waren gesteld. De voorraden waren in bijna alle bedrijven weggenomen of verbruikt en de veestapel, tengevolge van opeisingen, verminderd met 40 pCt.

Deze verliezen bedroegen, vergeleken bij het Belgisch

¹⁾ Enigszins uitgewerkte colleges, gegeven aan de R.K. Universiteit te Nijmegen op 27 en 28 April 1948.

²⁾ F. Baudhuin, „Histoire Economique de la Belgique” 1914—1939, I, p. 74.

vermogen in 1914, ongeveer 8 pCt en ongeveer 61 pCt van het nationaal inkomen ³⁾).

Over de omvang van de oorlogsschade 1940—1945 bezit men voorsnog geen volstrekt betrouwbare inlichtingen. 656.721 aangiften waren op 9 Februari 1948 — uiterste datum, vastgesteld bij het Besluit van de Regent van 7 November 1947 — bij de Provinciale Directies van het Ministerie van Wederopbouw ingediend. De globale het de gesinistreerden geleden verliezen werden daarin geraamd — waarde per 31 Augustus 1939 — op 33.146.129.632 frank ⁴⁾. Maar bij de beoordeling van dit cijfer dient rekening gehouden, enerzijds met de al te natuurlijke neiging van de belanghebbenden om het eigen verlies te overschatten, anderzijds met de omstandigheid, dat de wet van 1 October 1947 geen vergoeding voorziet voor de naar verhouding van het patrimonium betrekkelijk geringe schade, en een aantal gesinistreerden zich daarom onthielden een aangifte te doen. De ervaringen opgedaan na de oorlog 1914—1918 leren immers, dat de schade aan private eigendommen, na onderzoek van de dossiers en uitbetaling van de vergoedingen, veel minder blijkt te zijn dan aanvankelijk was verondersteld ⁵⁾. Wij menen derhalve, dat het cijfer van 17 milliard frank — waarde per 31 Augustus 1939 — dat tijdens de parlementaire debatten door de Regering werd aangehaald als waarschijnlijk bedrag van de te vergoeden oorlogsschade aan private goederen, niet zeer verwijderd is van de werkelijkheid.

Deze 17 milliard zouden ongeveer 3,8 pCt vertegenwoordigen van het nationaal inkomen van België, geschat in 1939 op 450 milliard frank, en 26 pCt van het Belgisch nationaal inkomen, geschat op 65 milliard frank. Wij herinneren er aan, dat deze verhoudingen voor de oorlogsschade 1914—1918 resp. waren 8 pCt en 61 pCt.

Belangrijke verschilpunten zijn verder aan te stippen tussen de schade op Belgische bodem veroorzaakt door de eerste en de tweede wereldoorlog.

Kenmerkend is voor de oorlogsschade 1940—1945 haar verspreiding over het ganse grondgebied. Terwijl, zoals hoger gezegd, de schade na 1918 gelocaliseerd was, op enkele gevallen na, in de „verwoeste gewesten” aan de IJzer en de Leperlee, bleef nu geen enkele streek door de oorlogsgebeurtenissen gespaard. Nijvel, Doornik en Oostende werden reeds in Mei 1940 zeer zwaar getroffen. Aanzienlijke schade werd door de Duitsers aangericht bij het bouwen van de Atlantikwall. In de loop van de bezetting — vooral tijdens de lente 1944 — hadden vreeselijke luchtbombardementen plaats op druk bewoonde agglomeraties, zoals Kortrijk, Merelbeke bij Gent, Mortsel bij Antwerpen, Mechelen, Leuven, Namen, Angleur, Luik, Saint Ghislain e.a. Zo snel was de opmars van de geallieerde legers in 1944, dat de schade door het bevrijdingsoffensief veroorzaakt, als betrekkelijk gering mag worden beschouwd. Maar daarna werden nog zware verliezen geleden, zowel tengevolge van de Duitse bombardementen met V-wapens (vooral in Antwerpen en Luik) als tengevolge van de laatste offensieve poging van Von Rundstedt in de Ardennen. Het zwaarst geteisterd arrondissement in België is nl. dat van Bastogne in de provincie Luxemburg: bijna 87 pCt van de gebouwen werden aldaar beschadigd of vernield.

Op grond van de eerste beschikbare statistieken zouden de zware schadegevallen, met totale vernieling gelijk te stellen, slechts 13 pCt van het totaal vertegenwoordigen, maar ongeveer de helft, zo men niet het aantal aangiften, maar wel het bedrag van de aangegeven schade in aanmerking neemt. Na de eerste wereldoorlog was de verhouding anders: behalve 212.000 beschadigde of gedeeltelijk vernielde gebouwen waren er 72.000 totaal vernield.

³⁾ Ibid.

⁴⁾ Mededeling van het Ministerie van Wederopbouw.

⁵⁾ Zie hierover J. van Houtte (met medewerking van M. Masoin en P. Ronse), „De herstelling van de oorlogsschade aan private goederen”, No. 11.

De omstandigheid, dat er nu, althans wat betreft de gebouwen, ongeveer 9 licht beschadigde eigendommen zijn tegenover één zwaar geteisterd of vernield, verdient onze bijzondere aandacht. In het financieel plan van de wederopbouw is ze van het allergrootste belang, wanneer, zoals nu het geval is met de Belgische wet van 1 October 1947, geen staatsubsidie wordt voorzien voor het herstel van schade, licht vergeleken bij het fortuin van hem die ze geleden heeft ⁶⁾.

De schade aan onroerende goederen zou — steeds op grond van de tot nu toe opgemaakte statistieken — iets minder dan de helft vertegenwoordigen van de gehele oorlogsschade 1940—1945. In de andere helft zijn begrepen: de schade aan huismebelen en roerende goederen niet tot bedrijfsdoeleinden bestemd (20 pCt), de nijverheids- en handelsschade (20 pCt), de landbouwschade (7 pCt), de schade aan schepen en boten (3 pCt), de monetaire verliezen (1 pCt) ⁷⁾. Op te merken valt, dat de schade aan de industriële uitrusting van het land, aan het landbouw materiaal, veestapel en andere roerende goederen tot bedrijfsdoeleinden bestemd, op verre na zoveel niet bedraagt als na 1918 — een van de redenen trouwens waarom de terugkeer naar betrekkelijk normale economische toestanden veel vlugger geschiedde in België dan in de andere door de Duitsers ontruimde gebieden. Het staat ten andere reeds vast, dat er voor een deel van huismebelen en andere roerende goederen met private bestemming geen vergoeding zal worden toegekend.

Dit waren de feitelijke elementen voor de oplossing van het probleem van de herstelling van de materiële oorlogsschade. Hoe diende nu de tussenkomst van de Staat voor de herstelling van deze schade te worden geregeld? Deze vraag bood tevens een juridisch, een sociaal en een financieel aspect.

Een juridisch aspect, ten eerste. Voorzover ons bekend, heeft geen enkel jurist in België ooit staande gehouden, dat de gesinistreerde, door het enkel feit dat hij patrimoniale schade geleden had ten gevolge van oorlogsfeiten, een voorafbestaand recht op vergoeding door de Staat zou kunnen inroepen, op grond van de geldende wetschriften. Men ziet trouwens niet in, op welke beginselen uit het positieve recht deze stelling zou steunen. De gesinistreerde kan geen schadeloosstelling eisen op grond van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek betreffende de delictuële verantwoordelijkheid, daar de Staat zeker niet aansprakelijk gesteld kan worden voor de schade veroorzaakt door de vijand, noch voor de schade veroorzaakt door zijn onderhorigen — burgers of militairen — bij het verrichten van oorlogshandelingen, welke zeker niet als een fout te beschouwen zijn, maar als het volbrengen van een plicht. Evenmin zou de gesinistreerde een recht op vergoeding halen uit de internationale verdragen, waarin zekere indemniteiten bedongen worden ten behoeve van de door de oorlog benadeelde Staat, zonder daarom deze rechten toe te kennen aan de burgers *ut singuli*.

Nochts is de Overheid meer dan eens teruggekomen in het verleden voor het herstel van oorlogsschade, onder de vorm van toekenning van subsidie of anderszins. De Belgische besluitwet van 23 October 1918 was zeker niet de eerste overheidsmaatregel ten gunste van oorlogsgetroffenen.

In het Oud-Vaderlands Recht werd de vraag of de slachtoffers van de oorlog aanspraak kunnen maken op schadeloosstelling, door de Staat, wel eens gesteld geworden in de doctrine, en soms zelfs bevestigend beantwoord, zoals bij Hugo de Groot ⁸⁾. Maar in de praktijk werd de oorlog beschouwd als een geval van overmacht, zoals een ramp of een epidemie, waarvan elkeen voor eigen rekening de

⁶⁾ J. van Houtte, o.c., No. 12.

⁷⁾ Ibid, No. 7.

⁸⁾ Over de ontwikkeling van het Oorlogsschaderecht, in de doctrine, tot aan de tijd van de Franse Revolutie, cfr. A. Schoenmakers en J. Ch. A. Merx, „Oorlogsschade en Recht”, p. 7 vlg. ●

gevolgen moet dragen. *Bellum uti pestis non nocet nisi tactis* ⁹⁾.

Geheel anders luidt de principiële verklaring in de voorrede van de Franse revolutionaire wet van 31 Juli 1792: „L'Assemblée Nationale, considérant que, si dans une guerre dont l'objet est la conservation de la liberté, de l'indépendance et de la constitution française, tout citoyen doit à l'Etat le sacrifice de sa vie et de sa fortune, l'Etat doit à son tour protéger les citoyens qui se dévouent à sa défense, voulant donner aux nations étrangères le premier exemple de la fraternité qui unit les citoyens d'un peuple libre et qui rend commun à tous les individus du corps social le dommage occasionné à l'un de ses membres, l'Assemblée décrète l'urgence et pose le principe de la responsabilité nationale”. Duidelijker kan het niet. In de oorlog zijn alle burgers van éénzelfde land solidair, en het verlies door een lid van de staatsgemeenschap geleden moet onder allen worden verdeeld. Maar in feite bleef het in 1792 bij deze grootmoedige verklaring en de wet kende de oorlogsslachtoffers enkel hulp gelden toe. Hetzelfde geschiedde enkele jaren later, toen het Keizerlijk Decreet van 5 Prairial Jaar XII een subsidie van 44.245 frank ter beschikking stelde van de eigenaren, welke onder de beschieting van de Franse kust door de Engelsen hadden geleden.

Ook de wetgeving van het Koninkrijk der Nederlanden, na de gebeurtenissen van 1815, beruiste op datzelfde begrip „steun”. Een Koninklijk Besluit van 15 Juli 1815 rangschikte de oorlogsgeteisterden in twee klassen: 1°. de personen welke armoede lijden wegens de omvang van de geleden schade vergeleken met hun fortuin; 2°. de andere. Het groepeerde verder de schadegevallen in drie categorieën: 1°. huizen en andere gebouwen; 2°. wortelvaste of reeds geoogste veldvruchten, vee, paarden, landbouwalaam, 3°. meubelen, effecten, gereedschappen van alle aard. Hulp gelden waren toegekend rekening houdend met de classificatie van de geteisterden en de categorie van de goederen.

En tenslotte vermelden wij, dat de Franse Nationale Vergadering, na de oorlog van 1870, het principe verwierp van het recht op integraal herstel der oorlogsschade, en de staatsuitspraak beperkte tot subsidiën. De vergadering legde er te dier gelegenheid nadruk op, dat deze tussenuitspraak niet steunde op een juridische verplichting, maar op een zedelijke plicht, nl. „un acte de bienfaisance et de générosité nationale”. Feitelijk werden dan slechts 420 miljoen frank vergoeding toegekend voor 657 miljoen frank schade.

Dit vlog rechtshistorisch overzicht zal ons toelaten de draagwijdte te bepalen van artikel 1 van de Besluitwet den 23 October 1918, dus nog vóór de sluiting van de wapenstilstand, door de Belgische Regering van Le Havre uitgevaardigd: „Het recht op herstelling, door de Natie, van de schade voortvloeiend uit de oorlog, in België, wordt voor de Belgen erkend, onverminderd de aanspraken welke België op grond van het Volkenrecht kan doen gelden”. Wel voegde artikel 2 er aan toe: „Het ordenen, de wijzen en de draagwijdte van dit recht op herstelling zullen door de nadere wetten geregeld worden”. Niettemin erkende de Regering de gesinistreerde een recht toe op schadeloosstelling en beperkte zich niet tot een belofte van steun.

Het recht op oorlogsschadevergoeding werd aldus uitgeroepen — men lette wel op de datum van de Besluitwet: 23 October 1918 — omdat de Belgische Regering besloten had in het vredesverdrag het overwonnen Duitsland de verplichting op te leggen alle schade te vergoeden, welke de oorlog voor België had teveegebracht. Daardoor moest noodzakelijk een recht op integrale schadeloos-

stelling aan alle oorlogsgetroffenen in België worden beloofd. Trouwens, het plan van wederopbouw na 1918 beruiste op de grondgedachte — die weldra een illusie bleek te zijn — dat de Belgische Staat enkel als kassier der oorlogsschadevergoedingen zou uitkeren, voor rekening van het *Reich*. Hoe het in werkelijkheid verliep, is voldoende bekend.

De herstelling van de oorlogsschade 1914—1918 werd ingericht door de wetten van 10 Mei 1919, 20 April 1920 en 6 September 1921, alsmede door menigvuldige uitvoeringsbesluiten ¹⁰⁾.

Het principe was het integraal herstel. De schade werd gedekt door één dubbele vergoeding: een basisvergoeding gelijk aan het bedrag van de schade, waarde per 1 Augustus 1914, benevens een zgn. vergoeding voor wederbelegging gelijk aan het verschil tussen de waarde van het te herstellen goed in nieuwe staat op 1 Augustus 1914 en de kostprijs van de herstelling of wederopbouw na de oorlog, binnen de perken van de vermeerderingscoëfficiënten door de wet bepaald.

Wederbelegging was voorzien: a. voor gebouwde eigendommen; b. voor de grondstoffen, de afgewerkte producten en de voorradige koopwaren noodzakelijk voor de normale exploitatie van de ondernemingen; c. voor de nijverheids-, handels- of landbouwouillering, de dieren, meststoffen, zaden, oogsten, planten, bomen, enz....; d. voor de roerende goederen dienstig tot de uitbating van een handelszaak of de uitoefening van een beroep; e. voor het stofferend huisraad, het linnen, de persoonlijke goederen, met uitsluiting van de kunstvoorwerpen en weldegoederen.

De uitbetaling van de vergoedingen kon geschieden in speciën of in titels van de openbare schuld.

De regeling van de gevallen van oorlogsschade werd toevertrouwd, enerzijds aan speciaal ingerichte hoven en rechtbanken, met willige en eigenlijke rechtsmacht, bijgestaan door staatscommissarissen, en anderzijds aan een reeks administratieve diensten, afhingende van het Ministerie van Economische Zaken: Inspectie van de wederbelegging, Hoge Commissaris voor de verwoeste gewesten, Hoge Raad voor oorlogsschade, Commissie voor dadingen. De plaatselijke coöperatieven, verenigd in een Landelijke Federatie, traden op als bemiddelaars tussen de gesinistreerden en de Administratie, tevens voor het samenstellen van de bundels en voor de financiering van de wederopbouw.

Kritiek tegen het mechanisme van het herstel van de oorlogsschade 1914—1918 is niet uitgebleven. Het principe van het integraal herstel leidde o.a. tot deze consequentie, dat de Administratie overstelpt werd met talloze aanvragen betreffende onbeduidende schadegevallen. Geld- en tijdverspilling zonder werkelijk nut voor de gemeenschap. Het toezicht over de wederbelegging kon alle misbruiken niet beletten. De procedure van vaststelling en raming van de schade was vrij ingewikkeld, en veroorzaakte derhalve te hoge administratiekosten. Over de financiële terugslag van de uitbetaling van oorlogsschadevergoedingen na 1918 komen wij verder terug.

Nadat in 1940 het vraagstuk van de herstelling van de oorlogsschade opnieuw actueel was geworden, waren allen; die zich met de oplossing van het vraagstuk onledig hielden, er vast van overtuigd, dat de eventuele herstelling van de schade anders zou moeten geregeld worden dan na 1918. Niet enkel omdat men zich geen illusies maakte over de voor de wederopbouw beschikbare financiële middelen, maar ook omdat de gebreken van het stelsel van 1919—1921 in 't oog vielen. Voorzichtigheid, eenvoud, snelheid moesten de voorwaarden zijn voor een goede wederopbouwpolitiek.

Onder de bezetting hadden in België de Secretarissen

⁹⁾ Over de praktijk van de oorlogsschadevergoeding in België tijdens de XVIIIe eeuw, cfr. Hubert van Houtte, „Les occupations étrangères en Belgique sous l'ancien régime”, deel I, blz. 533-572.

¹⁰⁾ Over de Belgische oorlogsschaderegeling 1914-1918, cfr. G. van Bladel, „La réparation des dommages matériels résultant des faits de la guerre”.

Generaal de nodige bevoegdheid niet om als wetgevend orgaan op te treden ter zake oorlogsschade, en zij hebben er zich wel voor gewacht op dat gebied definitieve maatregelen te treffen, waardoor later de wetgever zou gebonden zijn. De omvang van de schade en de noodzakelijkheid de belangen van de Staat en van de geteisterden zelf te vrijwaren, brachten er de Secretarissen-Generaal niettemin toe enerzijds bewarende maatregelen te nemen tot vaststelling en raming van de schade, en anderzijds een stelsel van restauratiekredieten in te richten. De besluiten van de Secretarissen-Generaal betreffende de vaststelling en de raming van de schade — en dus ook de vaststellingen door de bij deze besluiten opgerichte commissies gedaan — werden nietig en van geen tel verklaard. Maar het stelsel van kredieten voor de wederopbouw — een zeer gelukkig initiatief en het uitgangspunt van de Belgische wederopbouwpolitiek — werd behouden en verder ontwikkeld na de bevrijding.

Ondertussen legden zich, vanaf het begin van de oorlog, zowel te Londen als in het bezette gebied, verschillende personen en organismes toe op de studie van de grondslagen van de toekomstige wetgeving betreffende het herstel van de oorlogsschade¹¹⁾. Alle studien gingen uit van het principe, dat er voor de gemeenschap geen positief rechtelijke verplichting bestaat de oorlogsschade aan private goederen te herstellen, wel een sociaal-economisch belang de wederopbouw door zo mild mogelijk uitgedeelde subsidiën te bevorderen, waaruit zij een juridisch argument haalden — de financiële beschouwingen terzijde gelaten — om de integrale schadevergoeding als basis van het oorlogsschaderecht te verworpen.

De Staat zou dus — behalve in uitzonderlijke gevallen — enkel tussenkomen voor gedeeltelijke financiering van de wederopbouw, en nog zou deze tussenkomst aan allerlei voorwaarden van nationaliteit, burgertrouw, wederbelegging, enz. onderworpen worden. Aldus was aan de zijde van de juristen een zeer voorzichtige politiek aangebevolen t.z. herstelling door de Staat van de oorlogsschade aan particuliere vermogens.

Maar het probleem is niet louter juridisch. Het biedt ook een sociaal aspect, en het is duidelijk, dat dit tweede aspect van het vraagstuk meer op het voorplan is getreden tijdens de parlementaire debatten, welke de stemming van de wet van 1 October 1947 zijn voorafgegaan.

Als wij nu het terrein van de civielrechtelijke beginselen verlaten, dan moeten wij inderdaad vaststellen, dat het omzeggens niet denkbaar zou zijn dat de Staat niet zou tussenkomen, om, althans gedeeltelijk en onder bepaalde voorwaarden, de schade te vergoeden, welke door de leden van de nationale gemeenschap onder de oorlog geleden werd. Een zuiver individualistisch beginsel, zoals „*Bellum uti pestis non nocet nisi tactis*” strookt niet meer met de moderne sociale opvatting van het recht. Zo de Staat niet mag beschouwd worden als een verzekeraar, die het risico opneemt van alle schade, welke de burgers door toeval of overmacht zou overkomen, moet niettemin worden aangenomen, dat de moderne Staat, die zoveel eist van de particulieren, die de individuele vrijheid door zovele reglementen aan banden legt, ook meer verplichtingen opneemt tegenover de enkeling. De principesverklaring in de voorrede van de Franse wet van 31 Juli 1792 paste wellicht niet in het kader van een liberale opvatting van de verhoudingen tussen de burgers en de Staat. Zij zou echter zo theoretisch niet luiden nu als dat wel honderdvijftig jaar geleden het geval was. Een geweldige evolutie heeft zich voorgedaan, zowel in de gedachten nopens de functie van de Overheid als in de methodes van de oorlogvoering. Steeds meer aandacht heeft men geschonken aan de solidariteit, welke de burgers van éénzelfde land verbindt in vrede en in oorlog. Een totale oorlog beperkt zich niet tot de eigenlijke krijgsverrichtingen; gans het potentieel

van de natie wordt in de strijd geworpen. Waar de oorlog de zaak van allen is, burgers en militairen, is het dan niet rechtvaardig, dat de patrimoniale verliezen door sommigen geleden billijk zouden verdeeld worden onder allen, die behoren tot dezelfde oorlogvoerende gemeenschap? Ter vergelijking heeft men het geval aangehaald van de averij-grosse, zoals het reeds in de *Lex Rhodia de jactu* door het Zeerecht geregeld wordt: wanneer er goederen tijdens de reis werden opgeofferd voor de redding van het schip, dan moet dit verlies evenredig door de eigenaren van schip en lading gedragen worden¹²⁾.

Het gaat niet op, zo redeneerde men verder, enkel het staatsbelang als grondslag en maatstaf te nemen voor de overheidstussenkomst voor de herstelling van de oorlogsschade overgekomen aan particulieren. Want dit zou hierop neerkomen, dat de mogelijkheid tot herstel of wederopbouw totaal zou afhangen van het soeverein oordeel van het Bestuur, dat de Administratie willekeurig zou mogen beslissen: „Voor de restauratie van dit goed kom ik wel tusschen, want die restauratie oordeel ik wel nuttig voor de wederuitrusting van het Land, maar niet in dat ander geval, alhoewel de eigenaar een veel zwaarder verlies geleden heeft dan de eigenaar van het goed dat ik wel zal helpen weder op te bouwen”. Dergelijke oplossing is onverdedigbaar. Zij houdt geen rekening met de solidariteit onder de burgers van éénzelfde natie noch derhalve met de noodzakelijkheid de staatstoelagen voor de wederopbouw toe te kennen volgens de principes van de verdelende rechtvaardigheid.

Economisch en sociaal belang van de natie, solidariteit onder de leden van éénzelfde politieke gemeenschap zijn de beide principes, die moeten vooropgezet worden als grondslag voor de politiek van herstel en wederopbouw. Het ene sluit het andere niet uit. De volkssolidariteit wijst op de gebiedende plicht de medeburger te helpen bij het herstellen van de oorlogsschade. Het economisch en sociaal belang van de natie wijst op de noodzakelijke beperkingen, wat het voorwerp en de voorwaarden van de tussenkomst van de Staat betreft.

Er kan immers geen spraak van zijn aan de geteisterden een onvoorwaardelijk en onbeperkt recht op herstelling toe te kennen, m.a.w. vergoedingen uit te delen, waarvan de economische en sociale nuttigheid buiten verhouding zouden staan met het geldelijk offer van de gemeenschap. De herstelling van de oorlogsschade, voorzover zij grond is op de nationale solidariteit, is noodzakelijk beperkt, terwille van het hoger belang van 's lands economische en sociale wederopbouw. De staats tussenkomst mag niet verder gaan dan de financiële middelen van de natie het toelaten. En zo komt het derde aspect van het vraagstuk van de herstelling van de oorlogsschade aan de beurt, n.l. het financiële.

Na 1914—1918 werd daaraan — zoals wij terloops reeds hebben laten opmerken — te weinig aandacht geschonken. De Belgische Regering, dacht men, mocht aan de gesignificeerde royale schadeloosstellingen beloven, want de rekening zou door de Duitsers worden betaald. In werkelijkheid ging het anders.

Alhoewel België, dank zij de prioriteit toegekend door het Vredesverdrag van Versailles, een betrekkelijk groot aandeel in de Duitse herstelbetalingen mocht ontvangen — ongeveer 3 milliard Goudmark tussen 1919 en 1931¹³⁾ — bleken deze betalingen volstrekt onvoldoende om de kosten van de wederopbouw te dekken, deels omdat de herstelbetalingen in natura (o.a. in spoorwegmateriaal) waren overschat geworden, deels ook wegens het gemis aan omzichtigheid en methode in de bepaling en in de uitbetaling van de vergoedingen.

Naar luid van de wetten op de herstelling van de oorlogsschade kon de uitbetaling van de schadeloosstelling

¹¹⁾ Vergel. Schoenmakers & Merx, o.c., p. 10.

¹²⁾ F. Baudhuin, „Le financement des guerres”, p. 119.

¹³⁾ Zie hierover J. van Houtte, o.c. No. 47-52.

en van de vergoeding voor wederbelegging geschieden ofwel in geld ofwel in obligatiën: deze konden gemobiliseerd worden bij het Verbond van de Coöperatievoren voor oorlogsschade en, wat betreft de nijverheidsschade, bij de A.N.I.C. (Association Nationale des Industriels et des Commerçants) en de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid (S.N.C.I.). Ongeveer 40 pCt van de indemniteiten werden in titels uitbetaald: de rest in contanten. De totale uitgaven voor herstelling van de schade door de oorlog 1914—1918 teweeggebracht aan particulieren en privaatrechtelijke rechtspersonen bedroeg, volgens een schatting gedaan in 1942, ongeveer 12.220 miljoen frank, inclusief de intrest van de leningen, welke voor de financiering van de wederopbouw moesten worden aangegaan. Wij herinneren er aan, dat het effectief bedrag van de oorlogsschade niet meer beliep dan 3.415 miljoen frank, waarde 1914. Het blijkt dus wel, dat de oorzaak van de enorme uitgaven voor oorlogsschadevergoedingen hoofdzakelijk lag in de verplichting voor de Staat, in geval van wederbelegging, de wederopbouwkosten integraal te betalen, rekening houdend met de verminderde koopkracht van de frank en de stijging van de prijzen.

Het valt dus niet te verwonderen, dat in de plannen voor de herstelling van de oorlogsschade na 1940 als een „Leitmotiv” teregtkomt: geen avonturen!, geen beloften welke de Staat niet zou kunnen houden zonder de openbare financiën in gevaar te brengen! De wederopbouw moet worden aangemoedigd, de solidariteit onder de leden van één zelfde gemeenschap legt de Staat de plicht op de gesinistreerden te vergoeden. Maar noch het belang van de wederopbouw, noch het solidariteitsbeginsel zouden de wetgever toelaten de tussenkomst van de Overheid zodanig te regelen, dat de oorlogsramp door een nieuwe, financiële ramp zou worden gevolgd.

Het stelsel van de wet van 1 October 1947 over de herstelling van de oorlogsschade aan private goederen gaat dus uit van een postulaat: België is ditmaal voor de financiering van de wederopbouw op eigen middelen aangewezen, en deze middelen zijn uiteraard beperkt.

Daarop is een stelsel gebouwd, zeer genuanceerd en dus vrij ingewikkeld, waarin tevens vergoedingen (zonder verplichting terug te betalen) zijn voorzien en restauratiekredieten tegen verminderde rentevoet ¹⁴⁾.

Brussel.

Prof. Mr J. VAN HOUTTE.

¹⁴⁾ Het tweede deel van deze bijdrage is gewijd aan de eigenlijke oorlogsschadevergoeding: wie er aanspraak op kan maken — welke oorlogsverliezen kunnen worden vergoed — hoe de vergoeding berekend wordt, op basis van het principe van de differentiele staats-tussenkomst — de verplichting van wederbelegging — een beknopt overzicht van de procedure.

Het derde deel handelt over het verlenen van restauratiekredieten — de andere vorm van staats-tussenkomst — alsmede over het financieringsplan.

ENIGE ASPECTEN VAN DE LAATSTE ONTWIKKELINGEN VAN HET EUROPESE HERSTEL PROGRAMMA (I).

Wil men in kort bestek een enigszins systematisch beeld geven van de razend snelle en ingrijpende ontwikkelingen op het gebied van het Europees Herstel Programma, dan is het noodzakelijk enige hoofdpunten uit de veelheid van gebeurtenissen te lichten.

De Foreign Assistance Act 1948.

Op 3 April 1948 tekende President Truman de Foreign Assistance Act 1948, waardoor de grote conceptie, welke voor het eerst haar uitdrukking vond in de rede van Minister Marshall op 5 Juni 1947, thans was neergelegd in een met overweldigende meerderheid door het Congres der Verenigde Staten gevoterde wet. Voor de voorgeschiedenis van de totstandkoming van deze wet moge ik verwijzen naar Dr Hirschfeld's artikel in *Economie*, het artikel van

W. F. Koster en mijn eigen bijdrage in dit tijdschrift ¹⁾.

De wet wijkt op verschillende punten af van het op 19 December 1947 door de Amerikaanse Administratie ingediende wetsvoorstel, doch de hoofdgedachte van het wetsontwerp zijn zowel kwalitatief als quantitatief gehandhaafd. Hieronder moge aan enige punten van de wet iets meer aandacht worden besteed.

a. De wet is verdeeld in 4 titels, waarvan alleen de eerste titel „Economic Cooperation Act of 1948” de steun aan Europa, groot \$ 5,3 milliard voor het jaar na het tot stand komen van de wet, regelt. Dit gedeelte is thans onder de naam „European Recovery Program” bekend. De drie overige titels houden zich bezig met de steun aan het „International Children's Emergency Fund” van de Verenigde Naties, de militaire hulp aan Griekenland en Turkije en de economische en militaire hulp aan China. Wij zullen ons hier uitsluitend bezig houden met de eerste titel.

b. De preambule legt zeer sterk de nadruk op de inter-Europese samenwerking en stelt als doel van de wet het onafhankelijk worden der deelnemende landen van buitenlandse bijstand door gezamenlijke krachtsinspanning op het gebied van de productie, de financiën, de begroting en de internationale handel tussen de deelnemende landen onderling en met andere landen. De preambule stelt de Amerikaanse hulp afhankelijk van de voortzetting van de Europese samenwerking.

c. Als deelnemende landen worden beschouwd de 16 landen, welke deelnamen aan de Conferentie te Parijs in Juli-September 1947, alsmede de „dependent areas under their administration” en voorts andere landen (inclusief de bezettingszônes van Duitsland), die bereid zijn deel te nemen aan een gemeenschappelijk Europees Herstel Programma. Het amendement van het Huis van Afgevaardigden om Spanje met name in dit wetsgedeelte te vermelden, werd in de uiteindelijke tekst niet opgenomen.

d. Oppericht wordt een „Economic Cooperation Administration” (E.C.A.), aan het hoofd waarvan een Administrator zal staan. De Administrator heeft kabinetsrang en wordt benoemd door de President in overleg met de Senaat. De plaats van de Administrator in de ambtelijke hiërarchie is tijdens de Congres-behandeling één van de meest controversiele onderwerpen geweest. De grote strijdsvraag, of het E.R.P. zou worden geadmistreerd door het State Department of door één van het State Department onafhankelijke dienst, is in de laatste zin opgelost.

Inmiddels werd de heer Paul Hoffman, President van de Studebaker Corporation, aangewezen als Administrator. Een „U.S. Special Representative” in Europa met Ambassadeursrang zal de Administrator vertegenwoordigen bij de voortgezette Europese Organisatie. Van hoe groot belang de Verenigde Staten deze post beschouwen, blijkt uit de omstandigheid, dat de Minister van Handel, Harriman, met deze opdracht werd belast. Behalve de E.C.A. in Washington en het apparaat van de „U.S. Special Representative” zal in ieder land een E.C.A.-mission worden gevestigd, waarvan de chef verantwoordelijk is voor de uitvoering van het E.R.P. in het desbetreffende land.

e. In het wetsgedeelte, dat de aard en de wijze van bijstand regelt, welke aan de deelnemende landen wordt verleend, is het oorspronkelijke voorstel tot het vercharteren van 300 schepen vervallen. Ook dit vormde een belangrijk strijdpunt tijdens de Congres-behandeling. Wel is bepaald, dat voorzover mogelijk 50 pCt van de goederen, welke onder deze wet uit de Verenigde Staten zullen worden geleverd, vervoerd zullen worden met schepen onder Amerikaanse vlag. Volgens een nadere interpretatie

¹⁾ Zie „het Marshall-plan” door Dr H. M. Hirschfeld in *Maandschrift Economie* van December 1947—Januari 1948. „Enkele notities betreffende het Europees Herstel Programma” door W. F. Koster in „E.-S.B.” van 18 Februari 1948 en „Enige aspecten van de stand van zaken met betrekking tot het Marshall-plan” door E. H. v. d. Beugel in „E.-S.B.” van 3 December 1947.

schijnt dit voorschrift betrekking te hebben op het totale programma en niet op de goederenverschepping naar afzonderlijke landen. Zodoende bestaat een gerede kans, dat landen met een omvangrijke handelsvloot wat de voor die landen bestemde E.R.P.-goederen betreft, niet gebonden zijn aan de 50/50 clause voorzover voor andere landen voor meer dan 50 pCt in Amerikaanse schepen wordt aangevoerd.

Hetzelfde wetsgedeelte voorziet in de procedure van de steunverlening, welke zodanig dient te zijn, dat de particuliere handelskanalen, zonder de uitvoering van de goedgekeurde programma's in gevaar te brengen, zoveel mogelijk dienen te worden ingeschakeld. Voor verantwoording der betalingen is in het algemeen de standaarddocumentatie vereist (copie contract, factuur, bewijs van betaling, connossement en bewijs van aankomst). Ik hoop later op dit belangrijke punt terug te komen.

De Administrator kan transfergaranties verlenen met betrekking tot Amerikaanse particuliere investeringen in deelnemende landen, welke het doel van de wet bevorderen. Het totale bedrag der garanties mag de \$ 300 miljoen niet overschrijden.

De Administrator kan de bijstand aan de deelnemende landen verlenen als schenking (grant), op credietvoorwaarden, tegen betaling van cash dollars of op andere voorwaarden. De Administrator bepaalt de voorwaarden, waarop bijstand wordt verleend, in overleg met de National Advisory Council en dient daarbij in overweging te nemen het karakter en doel van de bijstand (of de bijstand voor productieve of consumptieve doeleinden wordt verleend), alsmede de aanwezigheid van een redelijke zekerheid, dat het deelnemende land in het geval, dat het voor leningen in aanmerking komt, in staat is tot terugbetaling zonder de doeleinden van de wet in gevaar te brengen (nl. „het volledig herstel van de Europese landen.”).

Voorzover onder het E.R.P. credieten worden verstrekt, berust de administratie bij de Eximbank. De Administrator mag tot een maximum van \$ 1 milliard aan de Treasury „notes” ten verkoop aanbieden teneinde dekking te verkrijgen voor de middelen, welke aan de Eximbank voor credietverlening worden toegewezen. De verhandeling van de „notes” wordt beschouwd als een zgn. „public debt transaction”. Voor deze besteding is geen aparte appropriatie van het Congres noodzakelijk. De procedure in het Amerikaanse Congres schrijft nl. voor, dat eerst een zgn. autorisatiewet tot stand moet komen, waarna een geheel nieuwe Congres-behandeling moet plaats vinden teneinde de appropriatiewet tot stand te brengen. De thans behandelde wet is de autorisatiewet. Kort geleden zijn de hearings voor het machtige „Appropriation Committee” van het Huis van Afgevaardigden afgesloten²⁾.

f. In afwachting van de appropriatiewet wordt de Reconstruction Finance Corporation gemachtigd om \$ 1 milliard voor te schieten ter onmiddellijke uitvoering van de wet. Zoals hierboven onder e. werd uiteengezet, moet volgens de wet nog slechts \$ 4,3 milliard voor het eerste jaar worden geappropriëerd, aangezien de \$ 1 milliard „public debt transaction” volgens de Amerikaanse wetgeving geen appropriatie behoeft.

De wet doet in het hier besproken gedeelte uitkomen, dat de bijstand zich in principe uitstrekt over een periode van 4½ jaar (tot 30 Juni 1952); toch is het zo, dat voor de middelen, welke later beschikbaar zullen moeten komen, niet alleen een appropriatiewet, doch ook een autorisatiewet is vereist. Men wil nl. vermijden om volgende Congressen te binden aan beslissingen van het huidige Congres. Volgende Congressen moeten de volle gelegenheid hebben om later niet alleen over de toewijzing van nieuwe bedragen te beslissen, maar zij moeten ook beleidkwesities, zoals in

de thans behandelde wet zijn omschreven, kunnen herzien.

g. Bilaterale overeenkomsten tussen de Verenigde Staten en de deelnemende landen worden in overleg met de Administrator gesloten door de Secretary of State. De hulp is gekoppeld aan de multilaterale verplichtingen van de 16 deelnemende landen onderling. Naast deze collectieve verplichtingen van de deelnemende landen wordt tussen ieder land en de Verenigde Staten afzonderlijk een bilateraal verdrag gesloten, waarin onder andere de volgende verplichtingen zullen worden opgenomen:

1. Opvoeren van industriële en landbouwproductie.
2. Het nemen van financiële en monetaire maatregelen teneinde te komen tot stabiliteit van de munt, de vaststelling en handhaving van een juiste wisselkoers, het sluitend maken van de staatsbegroting en in het algemeen het herstel en de handhaving van het vertrouwen in het geldwezen.
3. De samenwerking met andere landen door stimulering van de uitwisseling van goederen en diensten en de vermindering van handelsbelemmeringen.
4. Het doeltreffend gebruikmaken in het kader van het gezamenlijk uit te voeren herstelprogramma van de eigen hulpbronnen en de onder deze wet beschikbaar gestelde middelen.
5. Het vergemakkelijken van de overdracht aan de Verenigde Staten door „sale, exchange, barter of otherwise” van materialen, waaraan Amerika behoefte heeft door de omstandigheid, dat de eigen hulpbronnen hierin niet of in onvoldoende mate voorzien.
6. Het openen van een speciale rekening, waarop de opbrengsten van goederen, verkreken als „grant” in lokale valuta worden gestort ten name van de Nederlandse Regering. Omtrent de besteding van deze middelen moet het betrokken land overleg plegen met de Administrator. Volgens de wet zouden de middelen in het algemeen moeten worden besteed voor de interne monetaire stabilisatie, voor het stimuleren van de productie en de exploratie van nieuwe hulpbronnen, voor alle uitgaven, welke in overeenstemming zijn met het doel van de wet, inclusief de uitgaven in verband met de Amerikaanse Administratie van het E.R.P. in het betrokken land.
7. Het overhandigen aan de Verenigde Staten van volledige „statement of operations” betreffende de uitvoering van het E.R.P. inclusief een rapport over het gebruik van de ontvangsten fondsen, goederen en diensten. Deze rapporten dienen minstens één maal per kwartaal te worden gepubliceerd.
8. Het op verzoek van de Verenigde Staten verstrekken van inlichtingen over de gang van zaken onder het E.R.P.

h. De Administrator is gedurende drie maanden na ondertekening van de wet gemachtigd om volledige bijstand te verlenen zonder dat met het ontvangende land een bilaterale overeenkomst is gesloten. De Administrator dient dan echter wel van mening te zijn, dat het land in het licht van de bepalingen van de wet voor hulp in aanmerking komt. Te dien einde moet het betrokken land te kennen geven, dat het instemt met de doelstellingen van de wet en bereid is om de bilaterale overeenkomst te sluiten (de zgn. „letter of intent”). Op 20 April jl. overhandigde H.M. Ambassadeur van Washington een dergelijke „letter of intent” aan de Amerikaanse Regering.

i. De Administrator dient de steunverlening te beëindigen, indien een deelnemend land de aangegane verplichtingen tegenover de Verenigde Staten en/of andere deelnemende landen niet nakomt. Hetzelfde geldt voor het geval dat de bijstand niet meer in overeenstemming is met het nationale belang van de Verenigde Staten³⁾.

's-Gravenhage.

Drs E. H. v. d. BEUGEL.

²⁾ Inmiddels is door het „House Appropriation Committee” aan het Huis het voorstel gedaan de E.R.P.-gelden met 25 pCt te verminderen. Wat het uiteindelijke resultaat zal zijn van de conferentie tussen Senaat en Huis over dit onderwerp, valt nog niet te voorzien.

³⁾ In een volgende beschouwing zullen ter sprake komen het tot stand komen van de organisatie van Europese landen te Parijs en de praktische werkzaamheden, welke in verband met het tweede en derde kwartaal 1948 internationaal en hier te lande zijn verricht.

HET WETSONTWERP 'NOODVOORZIENING GEMEENTEFINANCIËN.

Nu de Regering van antwoord heeft gediend op het voorlopig verslag over het in de titel genoemde wetsontwerp, mag worden aangenomen, dat zij het op prijs zal stellen als de Staten-Generaal het nog voor de a.s. verkiezingen zullen willen behandelen. Het rapport van de Commissie-Oud is in Juli 1947 verschenen; bij Koninklijke boodschap van 21 November 1947 heeft de Regentes, te Londen vertoevende, het wetsontwerp ingediend; het voorlopig verslag werd op 10 Februari 1948 uitgebracht en op 25 Mei jl. beantwoord. Er is dus alle tijd geweest voor discussie en overweging. De vakpers heeft zich niet onbetuigd gelaten, maar de voorlichting van de dagbladen heeft gefaald. Wanneer het „grote” nieuws is gegeven, dan is de krant vol, d.w.z. is het papier op. Zonder dus een verwijt aan de dagbladen te maken, moet worden geconstateerd, dat voor dit belangrijke wetsontwerp te weinig belangstelling van de burger is gevraagd. En toch gaat het om de grondslagen van ons gemeentewezen, om de zelfwerkzaamheid in kleiner verband, om een afweer tegen het centralisme, waartegen o.a. Prof. Röpke in Civitas Humana zijn waarschuwend stem heeft doen horen.

De lezers van dit tijdschrift weten waar het om gaat. De gemeenten, vroeger zo fier en zelfstandig, zijn tijdens de oorlog tot de bedelstaf gebracht. Zij hadden het al niet ruim toen zij zich door de crisis van de veertiger jaren moesten heenwerken, maar na 1942 zijn zij armlastig geworden. Vele hebben zich dapper geweerd, maar tenslotte hebben zij zich aan de noodlijdendheid overgegeven, of eigenlijk onderworpen, want haar burgemeesters moesten een verklaring tekenen, dat zij, waarmede de taak van de gemeenteraad, de zo gehate noodlijdendheidsvoorwaarden zouden naleven. Zelfs na de bevrijding werd van de gemeenten nog een dergelijke verklaring geëist. Het gemeentefonds, dat sedert 1930 inkomsten van de totaliteit der gemeenten volgens een verdeelsleutel had gedistribueerd, kreeg in 1942 een aanhangsel, de IIe afdeling, waarin het Rijk bedragen stortte om de bedelende paupers te bedelen. In die tijd ontstond de fabel, dat het Rijk „offers” bracht, welke fabel als alle fabelen een moraal had en wel deze, dat de consumerende gemeenten dankbaar moesten zijn voor de rijkssteun.

Na de bevrijding heeft de Regering de Commissie voor het herstel van de financiële zelfstandigheid van de gemeenten en de provinciën (de zgn. Commissie-Oud) ingesteld en het herleefde vrije woord heeft zijn eigen plaats en functie hernomen. Eerst werd met het fabeltje afgerekend door er o.m. op te wijzen, dat het Rijk in 1930 f 111 miljoen uit de inkomstenbelasting trok en in 1947 1 milliard, mede dank zij de afschaffing van de gemeentelijke inkomstenbelasting (gemeentefondsbelasting met opcenten); ook werd aangetoond, dat wanneer het Rijk een flink deel van zijn eigen inkomsten aan de gemeenten zou afstaan, nog niet van giften, maar wel van het afdoen van een ereschuld mocht worden gesproken. Ik kan hier niet in herhalingen treden en moge verwijzen naar mijn vorige publicaties in dit blad¹⁾.

Een noodvoorziening.

De Commissie-Oud en de Regering hebben een noodvoorziening voorgesteld om de gemeenten van de noodlijdendheidsvoorwaarden te verlossen. Een noodregeling heeft voor- en nadelen. Het voordeel is, dat men zich kan excuseren als nog niet alles in de puntjes blijkt te zijn verzorgd; het nadeel kan zijn, dat al te veel op een toekomstige regeling wordt vooruitgelopen. In zover is de

noodvoorziening geslaagd: er is ruimte voor aanpassing, terwijl niemand zich aan de vorm van een toekomstige oplossing bindt.

De regeling geldt in principe voor de jaren 1948, 1949 en 1950. In die tijd ontvangen de gemeenten uitkeringen uit te haren behoefte afgezonderde bedragen, die via het gemeentefonds worden verdeeld. Deze uitkeringen richten zich naar de ontvangsten (aanvulling, dus garantie van inkomsten uit belastingen) en naar de uitgaven (armenzorg en onderwijs); is het totaal minder dan de bestaande normale uitkeringen, dan ontvangen de gemeenten een suppletie, waardoor vooral de kleine(re) gemeenten zijn gebaat; zijn de nieuwe bedragen niet voldoende om het evenwicht tot stand te brengen, dan zal een bijzondere uitkering worden genoten, waarmede de grote en met name de grootste gemeenten worden geholpen. Bij de toekenning van deze bijzondere uitkeringen zullen geen voorwaarden, zoals de gehate noodlijdendheidsvoorwaarden, worden gesteld.

Tegenstelling kleine en grote gemeenten.

Waar iets verdeeld moet worden, ontstaan gewoonlijk tegenstellingen. In de vakpers, waarnaar de M.v.A. herhaaldelijk verwijst, zowel als in het Voorlopig Verslag, is aandacht gevraagd voor de betrekkelijk lage uitkeringen aan de kleine en de relatief hoge uitkeringen aan de grote gemeenten. Van een achterstelling van het platteland bij de steden kan naar de mening van de Ministers Lief tinck en Witteman echter niet worden gesproken. Het is hun nu reeds bekend, dat een goed deel van de kleine gemeenten nog overschotten kan boeken.

De kwestie stad-platteland biedt zoveel aspecten, dat daaraan een afzonderlijk artikel zal moeten worden gewijd. De bezwaren richten zich vooral tegen de classificatie, waarin een discriminatie wordt gezien. Maar, verschillen zijn er steeds geweest en de Regering heeft de normen op grond van de ervaring bepaald. Deze normen zullen nu in de wet worden opgenomen in plaats van bij algemene maatregel van bestuur vastgesteld, hetgeen op zich zelf een verbetering is te achten. De Regering erkent, dat het verzorgingspeil op sociaal en cultureel gebied van het platteland bij dat der steden is achtergebleven. Het streven om de verschillen zoveel mogelijk op te heffen heeft haar instemming. Het inhalen van deze achterstand zal echter niet in één slag kunnen geschieden en ook niet geheel door de gemeenten behoeven te worden gefinancierd. Hier worden voor de kleine(re) gemeenten dus perspectieven geopend: niet alleen zal de noodvoorziening het geleidelijk opvoeren van het verzorgingspeil ten plattelande, dat thans gaande is, bevorderen, bovendien zal daaraan ook van andere zijde nog worden gewerkt.

De circulaire.

Vele bezwaren zijn geuit tegen het regeren bij circulaire.

De Ministers verweren zich tegen het verwijt, dat de inspectie der gemeentefinanciën bijzondere instructies zou hebben om bepaalde posten te schrappen. Toch hebben die richtlijnen bestaan. Dat kan ook niet anders, want het Departement kan geen inspecteurs zonder instructies het land inzenden om begrotingen te onderzoeken en bijzonderé bijdragen vast te stellen, op straffe van willekeurig optreden. Trouwens de Ministers geven op de blz. 6 en 10 van de M.v.A. voorbeelden van door hen vastgestelde normen betreffende de plaats van de winsten van de productiebedrijven in het dekkingsplan en inzake de vermakelijkheidsbelasting; de eerste zijn niet, de laatste wel aan de gemeentebesturen medegedeeld.

Op verzoek van de Kamer zullen enkele richtlijnen, die tot nu toe bij circulaire waren bekend gemaakt, in de wet worden opgenomen; de Regering gaat zelfs zover, dat zij een bepaling, die in een uitvoeringsregeling zal voorkomen, ter discussie stelt. Het betreft hier de vermindering van de uitkeringen uit het gemeentefonds in geval

¹⁾ De gemeentefinanciën, „E.-S.B.” 22 Januari 1947, no. 1550. Juichende gemeenten, „E.-S.B.” 29 October 1947, no. 1590. Voorzichtig vertrouwen, „E.-S.B.” 1 2 November 1947, no. 1592. De noodvoorziening gemeentefinanciën, „E.-S.B.” 10 December 1947, no. 1596. Getoetst, „E.-S.B.” 7 Januari 1948, no. 1600.

de gemeenten haar eigen belastinggebied niet voldoende hebben uitgebuit.

Korting wegens ongebruikte belastingcapaciteit.

Volgens het gewijzigde ontwerp (artikel 6) worden als de meest specifieke gemeentelijke belastingen beschouwd: de opcenten op de hoofdsom der grondbelasting, de opcenten op de hoofdsom der personele belasting, de opbaten van de gemeente komende deel van de ondernemingsbelasting, de bijzondere belastingen wegens gebouwde en ongebouwde eigendommen en van bouwterreinen (o.m. straatbelasting), de belasting op de honden, op toneelvertoningen en andere vermakelijkheden, op verzekering tegen brandschade, de logeërgastbelasting, de belasting op openbare aankondigingen en de woonforensenbelasting. De bedoeling is nu, dat voor elke gemeente, voor elk der jaren 1948, 1949 en 1950 afzonderlijk, de totale opbrengst wordt vastgesteld naar de in die gemeente geldende tarieven. Eenzelfde berekening wordt gemaakt van de ontvangst, die vermoedelijk verkregen zou zijn, indien de evengenoemde belastingen zouden worden geheven volgens bij algemene maatregel van bestuur aan te geven tarieven. Is de geraamde werkelijke opbrengst lager dan het bedrag, dat mogelijk werd geacht, dan wordt het verschil uitgedrukt in een percentage van laatstbedoeld bedrag. Daarop wordt het totaal van de algemene, de belastingen, de bijzondere uitkering gekort met de helft van dit percentage. Gesteld nu, dat een gemeente uit haar specifieke heffingen f 1,9 miljoen trekt, doch f 2 miljoen zou kunnen putten, indien de door de Regering aan te geven normen zouden worden toegepast, dan wordt 1 ton op de 20 te weinig ontvangen of 5 pCt. Gesteld voorts, dat die gemeente aanspraak zou maken op een totaal aan bovengenoemde uitkeringen van f 5 miljoen, dan zal daarop 2½ pCt van het totaal of f 125.000 worden gekort. Zouden deze uitkeringen — om een ander voorbeeld te nemen — f 2 miljoen bedragen, dan zou dat bedrag met f 50.000 worden verminderd, d.w.z. met de helft van het naar het gevoelen van de Regering te weinig geheven bedrag.

Indien men als uitgangspunt aanvaardt, dat geen belastingcapaciteit ongebruikt mag worden gelaten, kan men niet zeggen, dat deze regeling onredelijk is. Het aanvankelijke bezwaar richtte zich tegen de onzekerheid omtrent de normen, welke zouden worden toegepast. Zouden bijv. de opbrengsten van de grond-, personele en ondernemingsbelasting niet medetellen, dan zou men komen tot een zo hoog percentage van aftrek, dat een geringere heffing van een gemeentelijke belasting wegens bepaalde omstandigheden, door een korting op de fondsuitkeringen uitermate zwaar zou worden gestraft.

Nog een enkele opmerking moet hieraan worden toegevoegd. Volgens de wet wordt ook de opbrengst van de (potentieel te heffen) belasting op logeërgasten, openbare aankondigingen en woonforensen genoemd, doch dat wil niet zeggen, dat deze heffingen nu ook moeten worden ingevoerd, waar zij nog niet bestaan. In dat geval tellen zij niet mee, want er zijn geen tarieven, waarnaar de reële opbrengst kan worden berekend, en in de Algemene Maatregel van Bestuur worden deze heffingen niet genoemd, zodat ook de potentiële opbrengst buiten beschouwing blijft. De bedoeling is blijkbaar deze, dat bijv. een gemeente, die een belasting op verzekering tegen brandschade kent, iets lagere tarieven kan behouden voor de straatbelasting, of om een ander voorbeeld te noemen, dat een gemeente met een woonforensenbelasting desgewenst de hondenbelasting of de vermakelijkheidsbelasting niet tot het onder de tegenwoordige omstandigheden als normaal beschouwde peil behoeft op te voeren om een aftrek van de fondsuitkeringen te ontgaan.

Toen het Wetsontwerp werd ingediend heeft de Regering op dit punt opzettelijk geen nadere uitwerking gegeven, omdat zij de praktijk en de discussie in de vakpers wilde afwachten; dat thans een aanvaardbare regeling

wordt voorgesteld is te danken aan het vrije woord²⁾. On ne s'appuie que sur ce qui résiste.

De korting op de bijzondere uitkering.

In geval de normale uitkering en de belastingsuppletie niet toereikend zijn om de begroting te doen sluiten, zal een bijzondere uitkering plaats hebben om de gemeente in dezelfde positie te brengen als haar zuster, die wel met de gewone uitkeringen kan uitkomen. Deze bijzondere uitkering zal evenals de algemene uitkering stijgen en dalen naarmate de inkomsten van het fonds zullen toenemen en afnemen. In deze bijzondere uitkering schuilt veelal een bedrag, dat moet dienen voor de delging in 30 jaar van de oude tekorten. De wenselijkheid is bepleit in deel van de bijzondere bijdrage niet te doen fluctueren. De Ministers zien daartoe geen aanleiding. In de toelichting op art. 4 (nieuw art. 5) schrijven zij, dat de lasten van deze delging normale uitgaven zijn geworden: vallen de inkomsten mee, dan kan versneld worden afgeschreven, doch lopen de middelen terug; dan kan het dekkingsplan inderdaad in gevaar komen. „In dit onverhoopde geval zal binnen het raam van de gehele begroting moeten worden gezocht naar middelen om het dekkingsplan te handhaven”.

Dit is m.i. niet juist. De gemeenten met het zwaarste delgingsplan hebben haar grote tekorten te wijten aan een bepaalde structuur, die dezelfde blijft. Zullen zij bij het teruglopen van de middelen toch al bijzondere moeite hebben om het evenwicht te bewaren, dat zal onmogelijk worden, indien gekort wordt op een uitkering ten behoeve van een delgingsplan, dat niet verandert. Het blijft m.i. aanbeveling verdienen de gelden, nodig voor de uitvoering van het delgingsplan, buiten de fluctuaties te houden.

De afdracht van 's Rijks belastingen.

Tot voeding van het Gemeentefonds heeft de Commissie-Oud voorgesteld daarin 8,2 pCt van de opbrengst van een aantal Rijksbelastingen te storten. Die opbrengst werd aantaald op f 2.170.700.000, zodat f 178.200.000 aan het gemeentefonds ten goede zou komen. In het wetsontwerp werd voorgesteld 7,6 pCt te geven van de tot f 2.344.100.000 herziene raming of f 178.151.600, d.w.z. ruim f 14 miljoen minder dan bij toepassing van het percentage van de Commissie-Oud (8,2 pCt van f 2.344.100.000 of f 192.200.000).

Hiertegen is groot bezwaar gemaakt. De Commissie-Oud wist bij de samenstelling van haar rapport in begin 1947 uiteraard nog niets van de behoeften 1948. Zij heeft haar berekeningen gemaakt met behulp van de gegevens 1947 en dan ook als dekking een bedrag aangenomen, dat berekend was naar de laatst gepubliceerde ramingen van de Rijksbelastingen. Zij hoopte, dat het uitgaven-acres parallel zou lopen met dat van de inkomsten.

Het wetsontwerp echter bleef wat de uitgaven betreft staan bij de dienst 1947 als fictieve basis voor 1948 en elimineerde het acres in de ontvangsten door het percentage te verlagen. De grief was, dat de gemeenten een fase achter zouden geraken, wat zich in 1949 en 1950 opnieuw zou wreken.

Bij nadere overweging zijn de Ministers bereid het percentage van 7,6 tot 8 te verhogen. In cijfers komt dat hierop neer, dat op grondslag van de herziene raming van de ontvangsten volgens de Commissie-Oud in het fonds zou worden gestort f 225.254.000, volgens het wetsontwerp f 208.772.000 en volgens de M.v.A. f 219.760.000. De Ministers wijzen er op, dat het voornemen bestaat de

²⁾ In de Bijlage van de M. v. A. wordt gesteld, dat de opbrengst van de belastingen bedoeld in de artikelen 279, 280 en 281 van de gemeentewet wordt gelijkgesteld aan de opbrengst van de hoofdsom van de grondbelasting voor de gebouwde eigendommen, indien deze hoger is. Daar bedoelde heffingen slechts mogen zijn een billijke bijdrage in de kosten van de door de gemeente verrichte prestatie, zou aan de bepaling kunnen worden toegevoegd: tenzij het totaal lager zou zijn dan de billijke bijdrage als in de wet bedoeld, in welk geval die bijdrage als maximum zal worden genomen. Overigens behouden de Ministers zich het recht voor in bijzondere gevallen van de algemene regelen af te wijken, waardoor de mogelijkheid wordt geopend zelfs een gehele heffing buiten de berekening te laten.

gemeenten, die bepaalde oude pensioenlasten moeten dragen, daarvan te bevrijden, waardoor zij — het betreft vnl. de grootste gemeenten — f 10 miljoen zullen besparen, maar dat de gemeenten anderzijds door rijksmaatregelen voor nieuwe en hogere uitgaven worden gesteld, o.a. door de verhoging van het percentage der pensioensbijdragen. Gegevens worden dienaangaande niet verstrekt, doch gesteld dat het één tegen het ander opweegt, dan is vóór de gemeenten een winst bereikt van 7,6 op 8 pCt.

Hierbij moeten enige kanttekeningen worden geplaatst.

Het is een — voor de gemeenten gelukkige — inconsequentie, dat in het wetsontwerp en de M.v.A. uitdrukkelijk wordt gesteld, dat eventuele salaris- en loonsverhogingen geen invloed zullen mogen hebben op de storting in het gemeentefonds (blz. 7), en dat toch de vermindering van de gemeentelijke inkomsten — verlaagde pensioensbijdragen — en verhoging pensioenpremiën, al dadelijk tot een verhoging van de storting in het gemeentefonds en bijgevolg tot verbetering van de uitkeringen zal leiden. Gelukkig, omdat hieruit blijkt, dat de Ministers principieel de onhoudbaarheid van hun standpunt inzien.

Maar er is nog iets anders, dat minder bevredigt, wat schuilt in de afdracht van het percentage van de massa der Rijksbelastingen. In het op 22 Mei 1948 ingediende wetsontwerp tot verhoging van de opbrengst van enkele belastingen tot financiering van toeslagen t.b.v. de landbouwbedrijven op lichte gronden, waartoe voor de jaren 1947 en 1948 is besloten, is gerekend op een hogere opbrengst van de tabaksaccijns met f 20 miljoen, de weeldebelasting met f 10 miljoen en de ondernemingsbelasting met f 13 miljoen (netto) of totaal f 43 miljoen. De laatste belasting wordt alleen voor 1948 en 1949 verhoogd. Om deze verhoging van tweemaal f 13 miljoen aansnemelijk te maken, brengt de Minister van Financiën uitdrukkelijk onder de aandacht „dat deze verhoging van de ondernemingsbelasting, evenals deze belasting zelf, bij het berekenen van de grondslagen voor de inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting en ondernemingsbelasting over een volgend jaar in mindering mag worden gebracht. Dientengevolge is de druk van deze belastingverhoging over 1949 geringer dan over 1948; bij het vaststellen van de aanslagen over 1950 zal als het ware een gedeeltelijke restitutie van de voordien betaalde belastingverhoging optreden, doordat de verhoging niet meer verschuldigd is, doch de over 1949 (en eventueel over 1948) betaalde extrabelasting in mindering van het bedrijfsresultaat komt”.

Nu deelt het gemeentefonds in de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting mee, zodat ook de gemeenten in de lagere opbrengst van de inkomsten- en de vennootschapsbelasting worden betrokken en wel voor 8 pCt. De opbrengst van de ondernemingsbelasting komt tot nu toe geheel aan de gemeenten ten goede. Dat wordt nu: factor 1 ten behoeve van het gemeentefonds; factor 14 aan de gemeenten (regel is 1,4); factor 0,4 aan het Rijk, t.b.v. de landbouwbedrijven op lichte gronden. Nu kan men van de belastingopbrengst wel 15 pCt reserveren voor het Rijk en 85 pCt uitkeren aan het fonds en de gemeenten, maar de door de Minister bedoelde vermindering van de ondernemingsbelasting zal geheel ten laste van de gemeenten komen.

Hier staat wel iets tegenover, nl. 8 pCt van de hogere opbrengst van de tabaksaccijns en van de weeldebelasting, maar uit het wetsontwerp van 22 Mei 1948 blijkt daarop niet te zijn gerekend. De Regering heeft nodig f 42,5 miljoen per jaar en raamt: hogere opbrengst tabak f 20 miljoen, weelde f 10 miljoen, ondernemingsbelasting (netto) f 13 miljoen, totaal f 43 miljoen. Het gemeentefonds zal daarvan krijgen 8 pCt van f 30 miljoen of f 2,4 miljoen, zodat beschikbaar komt f 40.600.000, terwijl f 42.500.000 nodig is. Hoe wil men hier uitkomen? Toch zeker niet door de verhoging van de opbrengst alleen voor 's Rijks kas te reserveren of het percentage van storting t.b.v. het gemeen-

tefonds te verlagen. Met hoeveel zal het dan weer moeten worden verhoogd i.v.m. de lagere ontvangsten uit de andere hierboven genoemde belastingen?

Goudschaaltjes zijn hier van weinig nut. Alles is niet in eens te regelen. Maar men overschat de waarde van deze noodoplossing, wanneer gezegd wordt: de gemeenten zijn nu geholpen, we zullen ze hieraan houden. Dat kan slechts ceteris paribus, maar de voorbeelden, die de Ministers hier eigenlijk zelf geven, bewijzen wel, dat de omstandigheden aan veranderingen onderhevig zijn.

Slotbeschouwing.

Hét is niet mogelijk de gehele materie in een enkel artikel te behandelen en beschouwingen te wijden aan de bedrijfswinsten, de politie-uitgaven, de kosten van aanleg en onderhoud van wegen in het kader van de Rijksheffingen op het wegverkeer, e.t.q. Ook de verhouding stad-platteland kon slechts even worden aangeroerd.

Doch één ding moet nog worden rechtgezet. In deze M.v.A. moeten de gemeenten weer het verwijt horen, dat zij t.o.v. de middelen passief zijn geweest. Dit als voortzetting van hetgeen de Minister van Binnenlandse Zaken in de Eerste Kamer (M.v.A.) heeft verklaard, dat „de ware oorzaak” van de moeilijkheden was, „dat de gemeenten dadelijk na de bevrijding te weinig initiatief hebben getoond om de vermakelijkheidsbelasting tot een rijker vloeiende bron van inkomsten te maken”. „De gemeenten hadden behoren te beseffen, dat dit op haar weg lag”. „Doch de gemeenten hebben vrijwel algemeen verzuimd van deze autonome bevoegdheid gebruik te maken”.

De waarachtigheid eist te stellen, dat de gemeenten bij haar talloze pogingen om retributies, tarieven en prijzen te herzien, steeds zijn gestuit op de prijsbeheersing, terwijl de posterijen en spoorwegen wel mochten verhogen. Op 24 April 1946 besloot Wassenaar de vermakelijkheidsbelasting van 25 tot 50 pCt te verhogen. Bij schrijven van 2/10 September 1946 ontving Wassenaar echter het bericht van Gedeputeerde Staten, dat zij, evenals de Minister van Binnenlandse Zaken, de verhoging niet aanvaardbaar achtten, omdat de vermakelijkheden niet bij voortduring zwaarder belast konden worden (adres Ver. Ned. Gem.; De Nederlandse Gemeente van 21 Febr. 1947, blz. 90). Nu de Minister zijn verwijt aan de gemeenten in deze Memorie van Antwoord herhaalt, is het plicht deze zaak recht te zetten door de ongegrondheid daarvan aan te tonen.

Overigens stemt het tot voldoening, dat in de M.v.A. niet meer over aderlatingen van het Rijk wordt gesproken, zodat de fabel van „het offer” naar het rijk der fabelen is verwezen, waar ze met de droefgeestige geschiedenis van de noodlijdendheid in de afdeling „overwonnen standpunten” is bijgezet.

Uit de reeks artikelen, aan de nieuwe financiële verhouding gewijd, is wel duidelijk gebleken, dat de nieuwe wet, vergeleken bij de toestand 1942—1947, een aanzienlijke verbetering zal brengen. Van de 1.013 gemeenten zullen nog 448 een bijzondere uitkering moeten ontvangen. Regering en gemeenten leven tussen hoop en vrees over te ruime en te geringe middelen. Geen wonder in deze tijd van verbeterde uitkomsten doch verhoogde prijzen en van verliezen, die zich als winsten aandienen, zolang de afschrijvingen niet op vervangingsbasis worden vastgesteld. Daarom is het van zo groot belang, hoe de regeling zal worden uitgevoerd. Zullen de gemeenten gehoor geven aan de ernstige aanmaningen om geen nieuwe uitgaven te voteren en zal de Regering open oog hebben voor de behoeften van de lagere publiekrechtelijke lichamen, en hun levenwekkende vrijheid niet onnodig binden?

De regeling is een noodoplossing met alle voor- en nadelen daaraan verbonden. Maar ze loopt tenminste niet vooruit op het Rijksbijdragenstelsel, dat door enkelen wordt geroemd, omdat het de tekorten zal opheffen, met

het nadeel evenwel, dat de lokale gemeenschappen tot administratieve organen worden gedeclasseerd. Naar de definitieve oplossing moet thans worden gezocht. Via de sluitende begroting zal moeten worden gekomen tot de werkelijke zelfstandigheid, die niet te verkrijgen is zonder het toelaten van zulke heffingen, dat de vertegenwoordigende lichamen in redelijkheid voor de consequenties van eigen daden kunnen worden gesteld.

Rotterdam.

J. HASPER.

AANTEKENING.

MOET EUROPA DEVALUEREN ?

De gedachte, dat verschillende, zo niet alle, Europese valuta's moeten devalueren, schijnt — aldus „The Banker” van deze maand — in Washington langzamerhand een obsessie te worden. Er zijn verschillende uitlatingen in deze richting geweest: van leden van de Amerikaanse Administratie, het Internationale Monetaire Fonds en tenslotte ook van de „National Advisory Council”. De opmerkingen, die laatstgenoemd lichaam over devaluaties heeft gemaakt, komen voor in een rapport aan het Congres over de werkzaamheden van het Internationale Monetaire Fonds en de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling. Met betrekking tot de landen, die hulp ontvangen in het kader van het E.R.P., merkt dit rapport op: „When the National Advisory Council believes that a country's exchange rate in imposing an unjustifiable burden on its balance of payments the United States Government would, after discussion with the Government of the country concerned, require that country, if a member of the Fund, to raise the problem with the Fund and to use the Fund's procedures before making an adjustment”.

Het spreekt vanzelf, aldus „The Banker”, dat de Verenigde Staten nauwkeurig het oog willen houden op de gang van zaken in de „Marshall-landen” en dat zij daarbij speciaal willen letten op factoren, die deze landen zouden kunnen beroven van het optimale dank zij de Marshall-hulp te bereiken voordeel. Volgens de overeenkomst van Bretton Woods ligt echter het initiatief tot het aanbrengen van wisselkoerscorrecties (in geval van „fundamenteel disequilibrium”) bij het betrokken lid zelf. Het voorstel van de National Advisory Council komt nu neer op het scheppen van de mogelijkheid, dat het initiatief ook van de Verenigde Staten kan uitgaan.

De grote belangstelling van Amerikaanse zijde voor het wisselkoersprobleem kan worden beschouwd als een symptoom van het ongeduld, waarmee vele Amerikaanse waarnemers de Europese moeilijkheden bezien. Hoewel het E.R.P. thans begint te functionneren, zijn er nog niet veel tekenen, die op verbetering wijzen. Integendeel: de deviezen-crisis schijnt alom in hevigheid toe te nemen. Zuid-Afrika heeft te kampen met een ernstig betalingsbalansdeficit (tot nu toe gecamoufleerd door een stroom van binnenkomend kapitaal); Zweden heeft langzamerhand een schromelijk tekort zowel aan ponden sterling als aan dollars; Frankrijk ziet zijn sterlingreserves snel slinken; Canada heeft nog steeds een ernstig gebrek aan Amerikaanse dollars.

Het algemene probleem der onevenwichtige betalingsbalansen heeft twee facetten. Het eerste is de algemeene dollarschaarste. Dit verschijnsel is het, dat Amerikaanse waarnemers voor devaluaties doet pleiten. Er is echter een tweede facet: het gebrek aan evenwicht *binnen* de groep, die met de dollarschaarste kampt. Voor dit laatste zijn drie oorzaken aan te wijzen. Ten eerste de oorlogsschade (vernielingen, verlies van buitenlandse beleggingen e.d.).

De hierdoor geslagen gaten kunnen niet in korte tijd worden opgevuld; hier ligt de functie van het E.R.P. Ten tweede hebben „lend-lease”, „mutual aid” e.d. handelskanalen gecreëerd, die geruime tijd als „normaal” werden beschouwd maar die dat thans zeker niet meer zijn. De voortzetting van de tijdens de oorlog begonnen

internationale credietverlening heeft aan de verdeling der internationale handel wellicht een bepaalde richting gegeven, die geen blijvende kwaliteiten bezit. Een groot gevaar van het E.R.P. is, dat het de ogen doet sluiten voor het feit, dat de internationale handel (en daarmee uiteindelijk de levensstandaard) dient te worden geleid in richtingen en op niveaus, die kunnen worden gehandhaafd zonder buitengewone hulp van de Verenigde Staten.

Een derde categorie van oorzaken is de huidige kunstmatigheid der wisselkoersen. Toen het Internationale Monetaire Fonds begon te functionneren, had het geen andere keus dan de door de verschillende leden opgegeven pariteiten voorlopig te accepteren. De gegeven structuur der wisselkoersen werd aanvaard en besloten werd de mogelijkheid van revisie voorshands in gedachte te houden. Het Fonds heeft deze houding uitvoerig gemotiveerd in een rapport, uitgebracht aan de „Economic and Employment Commission” van de Verenigde Naties. Eén van de conclusies van dit rapport is, dat een aantal landen in de nabije toekomst wellicht zal moeten devalueren. Daarbij wordt er echter op gewezen, dat devaluatie niet effectief zal blijken, indien het land in kwestie onder een voortschrijdende inflatie gebukt gaat. De wijziging in de wisselkoerspariteit dient daarom te worden voorafgegaan door een krachtige poging tot stabilisatie der binnenlandse economie. Het Fonds betoogt vervolgens, dat, wanneer er geen „onmiddellijk” vooruitzicht is op onderdrukking van een voortschrijdende inflatie, een fluctuerende wisselkoers gerechtvaardigd kan zijn als middel tot handhaving van de export, totdat de situatie verbetert. Een algemene wijziging van pariteiten, aldus het Fonds, zou het probleem der dollarschaarste niet oplossen.

„The Banker” meent, dat men, wanneer men terugziet op de afgelopen 18 maanden, zich niet aan de indruk kan onttrekken, dat er wel iets te veel is opgeofferd aan de uiterlijke schijn van stabiliteit. De dispariteiten en kunstmatigheden, die zijn blijven bestaan, hebben wellicht meer schade gedaan aan het herstel van internationale handel en productie dan het rapport van het Fonds wil toegeven.

Het valt inmiddels niet te ontkennen, dat devaluaties nutteloos zullen zijn, tenzij vergezeld van maatregelen gericht op binnenlandse monetaire stabilisatie. Monetaire stabilisatie echter is een langzaam proces, zodat de *definitieve* aanpassing der wisselkoersen voorshands nog niet aan de orde is.

Het vraagstuk der wisselkoersverhoudingen is dus in wezen een vraagstuk op langere termijn. Intussen moet de internationale en speciaal de inter-Europese handel voortgang vinden en zo mogelijk worden uitgebreid. De Europese handel krimpt nog steeds in. De hoofdoorzaak hiervoor is, dat de weinige landen, die in het inter-Europese verkeer per saldo crediteur zijn, in hun bereidwilligheid om aan de anderen crediet te verstrekken reeds tot het uiterste zijn gegaan; zij wensen de binnenlandse economische stabiliteit niet in gevaar te brengen. België bijv. lijdt reeds aan een zekere overwaardering zijner valuta en moet zeker worden gerekend tot die landen, aan welke de suggestie tot devaluatie is gericht. De hoop, die velen hadden gevestigd op het Europese clearing programma d.m.v. de Bank voor Internationale Betalingen is voor een groot deel niet gerechtvaardigd gebleken.

Het spreekt vanzelf, dat de vraagstukken van het inter-Europese handels- en betalingsverkeer de hoogste prioriteit genoten tijdens de besprekingen van de vijf Ministers van Financiën te Brussel. Twee punten o.a. werden bij deze conferentie ter discussie gesteld. Ten eerste de vergroting van credietmarges ter financiering van de inter-Europese handel, door hiervoor een gedeelte van de locale valuta, gedeponneerd tegen „Marshall grants”, ter beschikking te stellen. Ten tweede het verschaffen van goud ter conversie van niet afgedekte saldi, door de deelnemende landen over te halen voor dit doel dollars

van het Internationale Monetaire Fonds te kopen. Het clearingschema (voorgelegd zowel aan de 16 Marshall-landen als aan de „Economic Recovery Administration” te Washington) berust dus op twee veronderstellingen, die beide voor hun verwerkelijking van de houding der Verenigde Staten afhangen. De eerste is, dat Hoffman zal toestaan, de gedeponcerde locale valuta voor het genoemde doel te besteden. De kans bestaat, dat Washington de vraag zal stellen, waarom het nodig is, internationale credietverlening op deze wijze te vermommen. De tweede veronderstelling is afhankelijk van de bereidheid van het Internationale Monetaire Fonds om terug te komen op de onlangs genomen beslissing, dat landen, die Marshall-hulp ontvangen, hun dollars in de eerste plaats uit die bron moeten putten en slechts in uitzonderlijke omstandigheden toegang tot het Fonds hebben. De kans hierop is niet groot; de bedoelde beslissing werd op Amerikaans initiatief genomen. De mogelijkheid is aanwezig om de inter-Europese handel in enige omvang dollars te verschaffen door Europese landen aan te wijzen als markten, waarop met Marshall-dollars „off-shore” aankopen kunnen worden verricht. Wat dit betreft, schijnt het oog reeds gevallen te zijn op West-Duitsland en, merkwaardig genoeg, Polen. In ruime mate zijn echter uit deze bron geen dollars te verwachten.

In laatste instantie ligt de enige remedie in herstel van de Europese productie in zodanige mate en op zodanige wijze, dat de export naar het dollararea kan toenemen en/of de import vandaar kan afnemen. Financiële maatregelen — het herstel van evenwicht in de nationale financiën en de uiteindelijke aanpassing der wisselkoersen aan de economische realiteit — zijn slechts complementair te achten met betrekking tot de actie, welke in de sfeer der productie nodig is.

Uitbreiding van de productie als zodanig kan geen oplossing brengen. Nodig is een hogere productie van vitale goederen, die thans zo uitermate schaars zijn, en vermindering van de productie van minder essentiële goederen, tenzij deze in dollarmarkten kunnen worden verkocht. Bovendien dient binnen de Marshall-groep als geheel een evenwichtig en geïntegreerd systeem van productie tot stand te komen. Voor dit doel zal het economisch leven van Europa aanzienlijke veranderingen moeten ondergaan. „Currency devaluation may be an incidental aspect of the solution, but its importance must not be rated too highly”.

Wat het pond sterling in het bijzonder betreft, merkt „The Banker” tenslotte op, dat sterlingprijzen, zoals Sir Stafford Cripps onlangs heeft opgemerkt, de Engelse export zeer zeker niet belemmeren. Devaluatie zou voor Engeland een verdere achteruitgang betekenen in de toch reeds ongunstige ruijvoet, zonder daartegenover tastbare voordelen te brengen.

INTERNATIONALE NOTITIES.

ENGELSE KATOENPROBLEMEN.

De prijs van Egyptische katoen is kort geleden aanzienlijk gedaald. Volgens „The Investors' Chronicle” van 5 dezer moet men de oorzaak hiervan niet zoeken in de richting van een vergemakkelijking van de dollarsituatie — in het algemeen heeft de dollarschaarste geleid tot een sterke vraag naar Egyptische katoen — maar in de onzekerheid, die in Alexandrië over de gang van zaken in Palëstina heerst sinds het Engelse mandaat is geëindigd. Het is mogelijk, dat de prijzen weer enigszins zullen oplopen, nu Joden en Arabieren in beginsel tot een wapenstilstand hebben besloten.

De Engelse katoenindustrie zal inmiddels niet in ruime mate van de prijsdaling (die voor sommige variëteiten zelfs 25 pCt beliep) kunnen profiteren, om de eenvoudige reden, dat de importen van Egyptische katoen als gevolg van de scherpe concurrentie niet groot zijn.

De productie van Lancashire ontwikkelt zich bevredigend. De hoeveelheid geproduceerde katoenen garens overschrijdt thans de 18 mln lb. per week en er is goede hoop, dat de „target” van 20 mln lb. per week nog vóór het einde van 1948 zal worden bereikt. De verhoging der productie is bevorderd door stijging van het aantal arbeidskrachten, dat tussen Januari en Maart van dit jaar van 269.000 tot 274.000 toenam.

Er zijn echter nog vele problemen. Minister Wilson heeft medegedeeld, dat weliswaar geen overproductie van textiel behoefde te worden gevreesd, maar dat het kostprijsprobleem nog lange tijd urgent zal blijven. Lancashire blijft voorts van mening, dat de sluiting van de katoenmarkt van Liverpool Engeland duur te staan komt, niet alleen door het wegvallen van een bron van dollarinkomsten, maar ook doordat thans geen dekking tegen prijschommelingen mogelijk is: De prijzen worden van overheidswege vastgesteld en zouden worden gestabiliseerd; in vier maanden tijd zijn echter niet minder dan vijf prijsveranderingen aangekondigd, en dat acht het blad wel wat veel.

DE ONTWIKKELING VAN DE HANDEL VAN NEDERLAND MET DE OVERIGE MARSHALL-LANDEN.

Blijkens een Dinsdagochtend jl. uitgezonden persbericht van het A.N.P. tonen de Amerikaanse autoriteiten, belast met de uitvoering van het plan-Marshall, zich ernstig verontrust over de voortdurende achteruitgang in het handelsverkeer tussen de West-Europese landen. De Amerikaanse Regering heeft door middel van inmiddels naar Europa gezonden vertegenwoordigers te kennen gegeven, dat zo spoedig mogelijk aan deze ontwikkeling een eind moet komen, daar anders het succes van het plan-Marshall in gevaar zou worden gebracht.

Een handel op grote schaal tussen de zestien landen van het plan wordt beschouwd als één der belangrijkste factoren, waardoor West-Europa in het kader van het plan zichzelf kan helpen.

In verband hiermede hebben wij de recente ontwikkeling van de handel van Nederland met de overige Marshall-landen nagegaan. Daarbij bleek, dat de uitvoer van Nederland naar de Marshall-landen gedurende de afgelopen maanden van dit jaar, voorzover de cijfers bekend zijn, een stijgende ontwikkeling te zien geeft. Wat de invoer van Nederland uit deze landen betreft, zien wij eveneens een — zij het zeer zwakke — stijging. De totale handel van Nederland met de Marshall-landen vertoonde in de eerste drie maanden van dit jaar derhalve een voortdurende vooruitgang.

Bezien wij daarnaast de cijfers voor de Nederlandse in- en uitvoer met de niet aan het Marshall-plan deelnemende landen, dan treft ons, in het bijzonder wat de uitvoer betreft, een tegengestelde ontwikkeling.

Een overzicht van de Nederlandse in- en uitvoer respectievelijk met de Marshall- en de niet-Marshall-landen volgt hieronder:

	Jan. 1948	Febr. 1948	Maart 1948
	× f 1 miljoen		
<i>Marshall-landen</i>			
Invoer	162,2	149,1	164,2
Uitvoer	86,0	110,9	123,0
Totale handel	248,2	260,0	287,2
<i>Niet-Marshall-landen</i>			
Invoer	220,1	234,3	196,4
Uitvoer	54,1	75,3	62,6
Totale handel	274,2	309,6	259,0

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De verkrapping ter gelegenheid van de maandultimo gaf aanleiding tot een stijging van de post Beleningen bij De Nederlandsche Bank met f 14 miljoen, hoewel niet van bepaald ernstige spanningen kon worden gesproken. Tengevolge van het vervallen van promessen en van de aflossing op de geconverteerde 3—3½ pCt 1938, welke aflossing niet ten volle werd gecompenseerd door nieuwe inschrijvingen met vrij geld trad vrij spoedig weer een zekere verruiming in, hoewel callgeld gedurende de gehele week 1 pCt bleef noteren, al overtrof het aanbod aan het einde der week enigszins de vraag op dit niveau. Ook de marktdiscount's voor schatkistpromessen hebben een matige stijging ondergaan als gevolg van het krappere aanbod van middelen ter geldmarkt. Driemaandspromessen werden aan het einde der week tegen 15/16 pCt aangeboden, Decemberpapier noteerde ongeveer 13/8 pCt, terwijl de langere termijnen 13/8 tot 17/16 pCt deden. Belangrijke verschillen t.o.v. de voorgaande week deden zich dus niet voor.

De Nederlandsche Bank maakte bekend, dat tot einde Mei voor een bedrag van \$ 170,7 miljoen is opgenomen van het Wereldbankcrediet ad \$ 195 miljoen, waarvan een deel in Zwitserse francs. Blijkbaar had Nederland Zw.fr.s. nodig, welke uiteraard ook wel door verwisseling van dollars verkregen konden worden, maar op de bovenvermelde wijze zag de Wereldbank kans een nieuw credit in Zw.fr.s. ter versterking van haar beschikbare middelen te verkrijgen, hetgeen thans op de Amerikaanse kapitaalmarkt niet wel mogelijk is. Het Internationale Monetair Fonds heeft aan Nederland een bedrag van f 18 miljoen in Belgische francs ter beschikking gesteld, hetgeen voor ons land een welkome bijdrage tot oplossing van acute liquiditeitsmoeilijkheden betekent, daar zoals bekend het I.M.F. geen dollars meer verstrekt aan landen, welke Marshallhulp ontvangen. Dit alles accentueert wel heel scherp de acute nood, waarin Nederland t.a.v. de „hard currencies” verkeert. Helaas heeft het er alle schijn van, dat de aangekondigde Marshallhulp door recente beslissingen van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden met 1/5 zal worden beknoot. In het licht van de in de Deviezennota gepubliceerde cijfers behoeft dit waarschijnlijk niet tot een radicale wijziging van het geprojecteerde invoerschema te leiden, daar het aanvankelijk op grond van Amerikaanse publicaties geraamde bedrag van \$ 450 miljoen voor 1948 voor ons land een geringe speelruimte liet bij de gepubliceerde plannen, maar uiteraard zal een verlaging als bovenbedoeld de Nederlandse betalingsbalanspositie wel nijpender maken.

De aandelenmarkt gaf in de afgelopen week voor vrijwel alle groepen van fondsen een lichte koersverbetering te zien. Deze was echter niet van een dermate geprononceerd karakter, dat bepaald van een wijziging in de algemene tendentie kan worden gesproken. Met het oog op de grote geldonttrekkingen, die nog moeten plaats vinden tengevolge van de heffingsaanslagen, ligt dit ook niet bepaald in de lijn der verwachtingen, temeer omdat een niet onbelangrijk gedeelte der heffingen (tot nu toe 19,2 pCt) met vrij geld werd betaald. Dit laatste betekent, dat hetzij effecten worden geliquideerd en met de aldus verkregen vrije gelden de belastingen worden betaald, hetzij uit nog aanwezig vrij tegoed wordt geput. Het is niet onmogelijk, dat het percentage der betalingen in vrij geld nog toeneemt, omdat enerzijds de bepalingen een betaling met geblokkeerd tegoed binnen twee resp. vier maanden na het ontvangen van een aanslag in de aanwasbelasting of de vermogensheffing eisen, terwijl anderzijds het in de rede ligt, dat men eerst zijn voor geen andere doeleinden bruikbare geblokkeerde tegoed liquideert. Deze onttrekkingen van vrij geld, gepaard met de omstandigheid, dat de overheids-huishouding wegens de buitenlandse hulpverlening in dit jaar vermoedelijk per saldo nauwelijks inflatoire effecten

zal opleveren, verminderen de binnenlandse koopkrachtige vraag, hetgeen de winstmogelijkheden der binnenlandse ondernemingen nadelig beïnvloedt en tevens een eventueel nog aanwezig inflatiësentiment verzwakt. Factoren dus, welke geenszins wijzen in de richting van stijgende aandelenkoersen.

De beleggingsmarkt gaf in de afgelopen week zeer weinig veranderingen te zien. De 3 pCt Investeringscertificaten daalden van 997/16 tot 99½, hetgeen wellicht verband houdt met een vrij groot aanbod wegens het feit, dat per 1 Juni jl. een vijfde gedeelte van het ingeschreven bedrag verhandelbaar werd gesteld.

	28 Mei 1948	4 Juni 1948
A.K.U.	166½	168
Van Berkel's Patent	126	127
Lever Bros. Unilever C.v.A.	288½	296
Philips G.b.v.A.	262½	265
Koninklijke Petroleum	341	349½
H.A.L.	211½	217
N.S.U.	179½	184
H.V.A.	223	225
Deli Mij C.v.A.	154 GL	159½
Amsterdam Rubber	177½	166½

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
26 April '48	484.374	326.177	150.891	1	151.280
3 Mei '48	484.485	331.538	143.611	5.000	167.872
10 „ '48	483.991	327.306	124.172	1	168.302
18 „ '48	483.640	339.800	127.314	—	150.350
24 „ '48	483.652	335.815	132.142	1	149.785
31 „ '48	483.477	339.990	126.682	1	164.439
7 Juni '48	482.744	328.940	158.037	1	149.440

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
26 April '48	2.880.651	1.039.888	36.576	23.360	483.398
3 Mei '48	2.940.419	789.663	30.046	26.065	500.122
10 „ '48	2.919.415	709.077	97.852	26.612	482.885
18 „ '48	2.899.604	734.607	62.221	29.113	518.402
24 „ '48	2.891.990	780.762	49.836	26.818	537.913
31 „ '48	2.947.391	778.917	45.578	25.659	503.197
7 Juni '48	2.943.010	736.536	51.903	25.598	578.198

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
19 Mei '48	0,2	1.299,2	1.300	1.249,1	51,1
26 Mei '48	0,2	1.299,4	1.300	1.244,2	56,0
2 Juni '48	0,2	1.299,3	1.300	1.245,0	55,3

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
19 Mei '48	0,5	353,0	10,0	21,0	417,7	8,5	317,3
26 Mei '48	0,6	344,3	9,8	22,6	415,4	10,7	311,8
2 Juni '48	0,7	338,1	14,4	20,3	410,7	18,9	298,9

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 7 Juni 1948

Activa.			
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f Bijbank Agentsch. „	— — 900,—	900,— ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 ²⁾ art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)			—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			1.800.000.000,—
Beleningen:	Hoofdbank	143.037.694,62 ³⁾	
(incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Bijbank „	815.039,02	
	Agentsch. „	5.587.664,22	
		f 149.440.397,86	
Op effecten, enz.		148.956.954,80 ³⁾	
Op goederen en celen		483.443,06	
		f 149.440.397,86	
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)			—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:			
Gouden munt en gouden muntmateriaal		f 481.707.523,47	
Zilveren munt, enz.		1.036.134,93	
		f 328.939.900,—	482.743.658,40
Papier op het buitenland Tegoed bij correspondenten in het buitenland		152.249.345,39	
Buitenlandse betaalmiddelen		5.788.344,55	486.977.589,94
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		100.852.842,58	
Gebouwen en inventaris		2.500.000,—	
Diverse rekeningen		251.618.748,14	
		f 4.774.134.136,92	
Passiva.			
Kapitaal		f 20.000.000,—	
Reservefonds		12.759.703,05	
Bijzondere reserves		54.447.566,03	
Pensioenfonds		19.958.372,97	
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		121.402.055,—	
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)		2.943.010.265,—	
Bankassigaties in omloop		191.981,86	
Rekening-courant saldo's:			
's Rijks Schatkist		f 736.535.628,80	
Geblokkeerde saldo's van banken		51.903.149,49	
Geblokkeerde saldo's van anderen		25.597.898,34	
Vrije saldo's		578.198.474,23	
		f 1.392.235.150,86	
Diverse rekeningen		210.129.042,15	
		f 4.774.134.136,92	

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

²⁾ Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99)

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten

ZWEEDSE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
15 Mei 1948	211	134	2.835	302	98	—	182
22 Mei 1948	207	131	2.826	304	92	—	182
31 Mei 1948	205	130	2.947	302	94	—	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's			45 dagen	Buiten-landse banken	Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar					
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	230	174	7
15 Mei 1948	2.621	1.048	813	148	70	209	5
22 Mei 1948	2.562	1.025	672	263	73	211	5
31 Mei 1948	2.734	936	602	253	91	215	5

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goud-voorraad ¹⁾	Buiten-landse deviezen	Papier op België	Voorschotten op over-heidsfondsen	Deel-en-pasnuut	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
22 April 1948	26.562	12.308	5.490	936	326	52.036
28 „ 1948	26.577	12.281	6.233	957	324	52.601
5 Mei 1948	26.581	12.304	6.962	946	299	52.621
12 „ 1948	26.591	12.113	6.884	851	307	52.601
20 „ 1948	26.680	12.075	6.401	890	313	52.391
27 „ 1948	26.939	12.186	5.871	861	320	52.606

Data	Overheids-fondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van Oct. '44 ³⁾
				van de Schatkist	van anderen	
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
22 April 1948	637	165.211	77.592	5	5.574	487
28 „ 1948	637	166.583	77.805	3	6.670	487
5 Mei 1948	637	167.298	79.113	1	6.094	486
12 „ 1948	637	166.910	78.648	2	6.210	486
20 „ 1948	637	166.268	78.054	6	6.178	486
27 „ 1948	637	166.484	77.856	3	6.413	484

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel“ ten bedrage van 64.597 miljoen francs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Berechtigings-kosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
13 Mei 1948	52.817	238.186	125.042	128.000	426.000
20 Mei 1948	52.817	237.150	125.042	123.900	426.000
27 Mei 1948	52.817	249.696	125.042	121.800	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
13 Mei 1948	766.112	254.031	754	251.937
20 Mei 1948	759.318	252.509	833	250.104
27 Mei 1948	768.567	257.760	812	255.512

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
13 Mei 1948	21.965	21.342	287	20.348
20 „ 1948	21.979	21.355	288	20.098
27 „ 1948	22.026	21.405	280	20.592

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
13 Mei 1948	23.654	19.198	1.319	17.087
20 „ 1948	23.596	18.912	1.612	16.506
27 „ 1948	23.588	19.477	1.788	16.901

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buiten-wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere credieten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
15 Mei 1948	5.662,9	88,7	245,8	47,5	4.060,7	1.370,6
22 Mei 1948	5.667,1	95,5	248,1	47,5	4.033,5	1.406,7
31 Mei 1948	5.672,4	106,6	142,3	47,5	4.158,2	1.297,5

DE KOLENPOSITIE VAN BELGIË ¹⁾.
(in duizenden tonnen)

Maand	Productie	Afzet	Voorraad aan het einde van de maand
Totaal 1938	29.575	28.029	2.222 ²⁾
Totaal 1946	22.779	22.767	311 ²⁾
Totaal 1947	24.390	24.253	448 ²⁾
Gem. 1938	2.465	2.336	
Gem. 1946	1.898	1.897	
Gem. 1947	2.033	2.021	
Januari 1948	2.244	2.231	460
Februari 1948	1.750	1.753	457

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin“ van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

²⁾ Ultimo December.

IN- EN UITVOER VAN BELGIË ¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	
Juli 1947	2.425	6.139	1.343	5.775	— 364
Augustus 1947	2.606	7.190	997	3.890	— 3.300
September 1947	2.441	6.865	1.275	6.145	— 720
October 1947	2.824	8.741	1.307	6.334	— 2.407
November 1947	2.664	9.364	1.123	5.529	— 3.835
December 1947	2.807 ²⁾	10.726 ²⁾	1.126 ²⁾	5.614 ²⁾	— 5.112
Totaal 1947	27.865	85.559	12.844	61.656	— 23.903
Maandgem. '47	2.322	7.130	1.070	5.138	— 1.992
Maandgem. '46	1.644	4.380	620	2.471	— 1.909
Maandgem. '36/'38	2.868	2.019	1.912	1.859	— 160
Januari 1948	2.589	7.402	1.230	6.198	— 1.204
Februari 1948	2.327	6.453	1.056	5.163	— 1.290

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin“ van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

²⁾ Gecorrigeerde gegevens.

Naar alle landen op het Afrikaanse continent (o.a. Egypte, Noord-Afrika, Westkust, Kenya en Oeganda, Congo en de Zuid Afrikaanse Unie) wordt het speciale

AFRIKA-NUMMER
VAN HET WEKBLAD „GROOTHANDEL“

verzonden. Het komt daar in handen van ondernemingen en instanties, welke voor de afzet van Nederlandse producten van belang kunnen zijn. Aan het redactionele gedeelte (dat deels in het Engels en deels in het Frans wordt geredigeerd) werken tal van deskundigen mee, zowel Nederlandse als buitenlandse kenners van de betrokken gebieden. Ook aan de uiterlijke verzorging wordt — o.a. door een uitstekend geslaagd omslag in vier kleuren — de meeste zorg besteed.

Voor zaken of ondernemingen, welke het belang ervan inzien om contacten te leggen in dit werelddeel, (dat voor de ontwikkeling van de Nederlandse economische betrekkingen goede kansen biedt) c.q. welke bestaande verbindingen wensen te verstevigen of uit te breiden, is het Afrika-nummer (dat 26 Juni a.s. verschijnt) een unieke gelegenheid voor een doelmatige en representatieve annonce. Daar reeds een aanzienlijk aantal opdrachten binnenkwam (waaronder talrijke firma's welke ook van het kortgeleden verschenen Amerika-nummer gebruik maakten) en de beschikbare ruimte niet onbepaald is, gelieve U de event. door U gewenste ruimte omgaand te reserveren. Over formaten en tarieven lichten wij U gaarne in.

KON. NEDERL. BOEKDRUKKERIJ

H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

POSTBUS 42, TELEFOON 69300

Reeds abonné?

Vraag anders
proefnummer.

**Tijdschrift voor
Interne Bedrijfsorganisatie**

bij Bkh. of rechtstr. aan Uitg. Schuyt N.V. Postbus 7 Baarn.

N.V. A.T.O. — VAN GEND & LOOS

Geregelde vrachtauto-dienst

Nederland - Tsjecho-Slowakije

Vraagt inlichtingen bij onze 80 kantoren of bij van Uden's Transport Bureau - Veerhaven 15 - Rotterdam

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 31 MEI 1948

Kas, Kassiers en Daggeldleningen	f 26.453.092,09
Nederlands Schatkistpapier	„ 649.218.824,41
Ander Overheidspapier	„ 5.188.880,42
Wissels	„ 629.898,95
Bankiers in Binnen- en Buitenland	„ 17.891.270,37
Effecten en Syndicaten	„ 1.432.977,39
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	„ 9.725.145,93
Debiteuren	„ 92.965.485,08
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	„ 9.405.340,70
Gebouwen	„ 3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	„ 947.167,41
	f 817.358.082,75

Kapitaal	f 42.000.000,—
Reserve	„ 14.000.000,—
Bouwreserve	„ 3.000.000,—
Deposito's op Termijn	„ 83.136.281,78
Crediteuren	„ 661.282.818,46
Geaccepteerd door Derden	„ 33.579,52
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	„ 12.958.235,88
Reserve voor Verleende Pensioenen	„ 947.167,41
	f 817.358.082,75

**Geef aan Uw Roode Kruis
13-20 Juni 1948**

◆ **Beschikbare krachten** ◆

Bekwaam organisator

werkt. ing. Delft en Bedrijfseconoom, volkomen op de hoogte van moderne en efficiënte bedrijfsvoering, die gedurende een twintigjarige ervaring in leidende functies in zeer verschillende bedrijven als zodanig zijn sporen heeft verdiend.

ZOekt een LEIDENDE POSITIE

als algemeen directeur van een middelgroot of techn. organisatorisch mededirecteur van een groot bedrijf of concern. Schriftelijke aanbiedingen worden gaarne ingewacht onder no. ESB 1216 aan het bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Vacatures

RIJNLANDS LYCEUM, WASSENAAR.

Met ingang van 1 September 1948 is de vacature te vervullen van

Leraar Staatsinr. en Staathuishoudk.

(plm. 10 uur)

Sollicitaties aan de Rector, Dr. P. J. Couvée, Backershagenlaan 5, Wassenaar.

ACCOUNTANTSASSOCIATIE

KLIJNVELD, KRAAYENHOF & CO.

vraagt voor haar kantoor Amsterdam

Vertegenwoordiger

LID N. I. v. A. OF V. A. G. A.

Sollicitaties te richten aan het kantooradres
TESSELSCHADESTRAAT 18, AMSTERDAM - WEST

TEGEN 1 SEPTEMBER A.S. GEVRAAGD:

DOCENT IN DE ECONOMIE

Liefst met praktijkervaring.
Gunstige salarisregeling.
Woning beschikbaar.

N. O. I. B.

NEDERLANDS OPLEIDINGS-INSTITUUT
VOOR HET BUITENLAND.

Kasteel Nijenrode-Breukelen
Telefoon Maarssen 3408/396.

Sollicitaties worden ten spoedigste ingewacht bij de Rector.

N.V. BRONSWERK

AMERSFOORT

AMSTERDAM

ROTTERDAM

Afd. **Pijpleidingen**

V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. **Warmtetechniek**

V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. **Luchttechniek**

V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. **Koeltechniek**

V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. **Electrotechniek**

V/H HUYGEN & WESSEL

Land- en Scheepsinstallaties

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro: 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.
Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5 Rotterdam (W).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) en overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).